

19 **פרשת תולדות** יט ואלה תולדות יצחק בן-אברהם אברהם
 20 הוליד את-יצחק: כ ויהי יצחק בן-ארבעים שנה בקחתו
 את-רבקה בת-בתואל הארמי מפקדן ארם אחות לבן הארמי
 21 לו לאשה: כא ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה
 22 הוא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה אשתו: כב ויתרצצו הבנים
 בקרבה ותאמר אם-כן למה זה אנכי ותלך לדרש
 את-יהוה:

belirtilen sözlerle] “Avraam Yitshak’a baba oldu” itirafında bulunmak zorunda kalmışlardır (Midraş – Tanhuma; Raşi).

Yitshak’ın soyu – Peraşada adları geçen Yaakov ve Esav (Raşi).

20. Padan Aram – Bazı kaynaklar burasının, önceden bahsi geçen Aram Naarayim (24:10) ile aynı yer olduğunu belirtirler (Radak). Ancak başka otoriteler, **Padan** sözcüğünün “çayır” anlamına geldiğine dikkat çekerek burasının, Aram Naarayim ile Aram Tsova [Halep] arasındaki bölge olan “Aram Çayırı” (Oşea 12:13) olduğunu ileri sürerler. Haran, Halep’in yaklaşık 185km. kuzeydoğusunda kalır. **Padan** sözcüğünün bazı yerlerde “çift, ikili” anlamında kullanıldığını da görmekteyiz (Şemuel I 11:7, *Targum* o.ç.). Bu bölge bazan sadece Padan olarak da adlandırılır (48:7). Ayrıca bkz. Daniel 11:45.

Betuel’in kızı – Rivka’nın soyu daha önce verilmiş bilgilerden dolayı gayet iyi bilindiği halde, Tora onu daha da övme amacıyla bunu tekrar etmektedir: Kötü bir adamın kızı ve bir başka kötü adamın kızkardeşi olmasına; ayrıca Aram’da putperest bir çevrede büyümüş olmasına rağmen, Rivka bu kötü yönleri özümsememiştir (Raşi).

21. Yakardı – İbranice **Vayetar. ATaR** (*Ayin-Tav-Reş*) kökü “*bolluk*” ifade eder. Başka bir deyişle pasuğun anlamı, Yitshak’ın Rivka için bol dua ettiği şeklindedir. Rivka da kendi adına çok dua etmiştir. Pasuktaki **Lenohah** sözcüğü [Raşbam’ın görüşü doğrultusunda] “[eşi] için” şeklinde çevrilmiştir. Ancak Raşi’ye göre bu sözcüğün anlamı “karşısında”dır. Bu görüş doğrultusunda, pasuğun çevirisi “*Yitshak eşinin karşısında Tanrı’ya yakardı*” şeklinde olacaktır. İkisi dua ederlerken, Rivka bir köşede duruyor, Yitshak ise karşı köşesinde dua ediyordu (Raşi). Yitshak, kısır

eşini, Akeda’nın gerçekleştiği yer olan Moria Dağı’nda dua etmeye de götürmüştür (*Pirke DeRabi Eliezer* 32).

Yitshak şahsen çocuk sahibi olacağını bilmekte-dir; ne de olsa Tanrı Avraam’a verdiği sözün Yitshak’ın çocuklarıyla gerçekleşeceğine dair söz vermiştir (17:19). Ancak bu çocukların Rivka tarafından doğurulacağına dair bir garanti yoktur. Dolayısıyla Yitshak, Avraam’a verilen sözün, karşısında duran değerli kadın yoluyla gerçekleşmesi için Tanrı’ya yakarmaktadır (Sforno).

Tanrı yakarışına cevap verdi – Bu ifade, Tanrı’nın, Rivka’nın değil, Yitshak’ın dualarını cevapladığını göstermektedir. Zira hem babası hem de kendisi *Tsadik* olan bir kişinin duası, takdir edilir ki, kötü bir insanın dürüst çocuğunun duasına göre daha etkilidir (Raşi). Aslında bakılırsa kötü bir aileye mensup olunmasına karşın dürüst kalabilmek çok daha zor ve dolayısıyla daha övgüye layıktır. Ancak Yitshak’ın kişisel başarısı da eşsizdir. Avraam o zamana dek yaşamış en büyük örnek insandır. Avraam’ın yolu da elbette hiç kolay değildir. Ama artık çizilmiştir ve bir çeşit paket gibi hazırdır. Dolayısıyla Yitshak, kolayı seçip, bu pakedi kullanma yoluna gidebilirdi. Fakat Yitshak bununla yetinmek istememiştir. Tanrı hizmetinde kendine özgü bir yol çizmiş; Tanrı ile arasında özel ve kişisel bir bağ kurmuş; bir anlamda kendi pakedini kendi hazırlamayı tercih etmiştir. Ve böylesi bir davranışın insana kazandırdığı manevî düzey, inanılmaz derecede yüksektir.

22. İtişiyorlardı – İbranice **Vayitrotsetsu**. Hahamlarımız, bu sözcüğün “*Ruts* – Koşmak” kökünden türediğine dikkat çekerek ve şu açıklamayı yaparlar: Rivka, Şem ve Ever’in (10:21, 10:24) yeşivasının yakınından geçtiği zaman, Yaakov “koşup” öne çıkmaya uğraşıyordu. Rivka

Toledot

[59. Yaakov Ve Esav]

¹⁹ Avraam'ın oğlu Yitshak'ın soyu bunlardır: Avraam Yitshak'a baba olmuştu.

²⁰ Yitshak, Padan Aram'dan, Aram'lı Betuel'in kızı ve Aram'lı Lavan'ın kızkardeşi Rivka'yı kendisine eş olarak aldığı zaman 40 yaşındaydı. ²¹ Yitshak, eşi için Tanrı'ya yakardı; çünkü o kısırdı. Tanrı yakarışına cevap verdi ve eşi Rivka hamile kaldı. ²² Fakat çocuklar karnında itişiyorlardı ve bu olduğu zaman [Rivka] "*Bana neden böyle oluyor?*" diye sordu ve Tanrı'dan [durumu açıklayıcı] bir mesaj almaya gitti.

Atalar'ın [Avraam, Yitshak ve Yaakov] hepsi birer yeşiva kurup, Tanrı'nın varlığı ve emirleri hakkında çevrelerine eğitim vermişlerdir. Avraam'ın okulu, yüzlerce hatta belki binlerce öğrenciyi barındırıyordu. Oysa Yitshak'ın okulunda tek bir öğrenci eğitim görmüştür: Bu tek öğrenci, eğittiği ve başkalarına da eğitim vermek üzere yetkilendirdiği Yaakov'dur (Rambam, *Avoda Zara* [Putperestlik] kuralları 1:2-3). Bu da, Yitshak'ın durumunun Avraam'inkinden farklı olduğunun işaretidir. Avraam çevresine herkesi kabul edebilen biridir; Yitshak ise böyle değildir.

Tora Yitshak'ın hayatına, Avraam ve Yaakov'unkilere ayırdığından çok daha az yer ayırır. Yitshak bir yandan babası ve oğlu arasında bir köprü oluştururken, diğer yandan da – Esav ve Yaakov'un simgelediği – kötü ile iyi arasındaki çizgiyi belirleme görevine de sahiptir. Zira yeni doğmakta olan Bene-Yisrael'in, kötü ile iyinin bir karışımı olması söz konusu değildir. Kendisine özgü niteliği "*Hesed – İyilik / Şefkat*" olan Avraam'ın aksine, Yitshak'ın özgün niteliği "*Gevura – Kuvvet*"tir. Bir insanın, iyilikle kötülüğü ayırabilmesi için kuvvetli olması – sonra da kötülüğü kovup iyiliği beslemesi gerekir. Yitshak ve Rivka'nın iki oğlu olmuştur; biri dürüstlüğü diğer de kötülüğün vücuda gelmiş halidir. İyi ve kötü arasındaki ayrımı yapma görevi anne ve babaya aittir. Çünkü Bene-Yisrael ancak bu şekilde saf bir konuma erişebilecektir.

Bazı kişiler, Yitshak'ın, Avraam'ın davranış tarzını benimsemeyip, kendi düşünce tarzını yaratmış olduğu fikrine kapılabilir. Ancak Tora, daha *Peraşa*'nın başında, "*Avraam'ın oğlu Yitshak ... Avraam Yitshak'a baba olmuştu*" vurgularıyla bu fikrin yanlış olduğunu göstermektedir. Yahudi tarzı bir yaşamda, şefkat ve kuvvet bir arada ilerlemelidir; çünkü biri olmadan sadece diğerinin varlığı tehlikeli olabilir. Şefkatle dengelenmeyen kuvvet, bencillğe ve gaddarlığa yol açacağı gibi; kuvvet tarafından dengelenmeyen şefkat da, insanı ölçsüz hoşgörüyü ve bunun getirdiği olumsuzluklara itecektir. Hahamlarımız'ın dediği

gibi: "*Acımasızlara karşı merhametli davranan biri, sonunda merhametlilere karşı acımasızca davranacaktır*".

19-23. Rivka'nın kısırlığı ve hamileliği. Hahamlarımız, Anneler'den Sara, Rivka ve Rahel'in üçünün de kısır olduğuna dikkat çekerek, Otoriteler, Anneler'in bu durumlarının, Bene-Yisrael'in sadece varlığının bile bir mucize olduğunu kanıtladığını, zira her bir neslin, Tanrı'nın normalde doğum yapamayacak olan kadınlara birer armağanı olduğunu belirtirler. Onların bu durumları, Tanrı'nın, *Tsadikler*'in dualarını arzuladığını (*Talmud – Yevamot* 64a) gösterir. Tanrı bu duaları etmeleri için, başta onlardan bazı şeyleri esirgemiştir. *Tsadikler*'in Tanrısal merhamet konusundaki bu yakarışları ve kendilerini geliştirme çabaları, insanoğlunun kendini manevi açıdan ne derece yükseltebileceğini gözler önüne sermektedir.

19. Avraam'ın oğlu Yitshak – O neslin kuşkucu insanları, Avraam ve Sara'nın onyıllar boyunca evli olmalarına karşın ortak bir çocuk sahibi olmamalarını baz alıp, Sara'nın Avimeleh'ten hamile kaldığını iddia etmişlerdi. Ne de olsa Sara, Pelisti kralı tarafından alıkonulduktan kısa bir süre sonra doğum yapmıştı. Tora, Avraam ve Yitshak'ın baba-oğul olduklarını bu sebeple özellikle vurgulamaktadır.

Tora'nın bu vurguyu özellikle burada yapmasının sebebi, bu iddiaların, Yaakov ve Esav'ın doğumuyla artmasıdır. Etraftakiler, Yitshak'ın iki oğlundan birinin iyi diğerinin kötü olduğuna bakarak, bu sonucun Avraam'dan çıkmış olamayacağını iddia etmişlerdi. Ne de olsa Avraam da Sara da *Tsadik* kişilerdi. Bu durum ancak, *Tsadik* olan Sara'nın, Avimeleh'ten hamile kalmış olmasıyla açıklanabilirdi. Fakat Tora, bunun doğru olmadığını belirtmektedir (*Sifte Hahamim*).

Midraş'a göre Tanrı, Yitshak'ın yüz hatlarının Avraam'inkilere fazlasıyla benzemesini sağlamıştır. Öyle ki, bu kötü niyetli kişiler bile gerçeği reddedemeyerek [pasuğun devamında

כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גֵיִם [גוֹיִם] בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי
 לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדּוּ וּלְאֵם מִלְאֵם יֶאֱמָן וְרֵב יַעֲבֹד צָעִיר:
 כד וַיִּמְלְאוּ יִמֶּיהָ לֵלְדֹת וְהִנֵּה תוֹמֵם בְּבִטְנָהּ: כה וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן
 אֶדְמוֹנִי כָּלָּו כְּאֶדְרֶת שַׁעַר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֶשָׂו: כו וְאַחֲרֵי־כֵן
 יֵצֵא אָחִיו וַיְדֹן אֶחָזֶה בְּעֵקֶב עֶשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחַק
 בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם:

Genç Kral David de kızıldı ve Peygamber Şemuel, bu durumun kana susamışlığın işareti olduğundan korkmuştu. Fakat Tanrı, kendisine David'in çok *güzel gözleri* olduğunu söyleyerek güvence vermiştir (Şemuel I 16:12). Bu da, David'in, yalnızca [milletin *gözleri* olarak görev yapan] *Sanedrin*'in onayı olduğu takdirde öldüreceği anlamına gelmektedir. Oysa Esav, canı istediği zaman birini öldürme eğilimindeydi (*Midraş*).

En aşağılık görünenler de dahil olmak üzere, tüm insani karakter özellikleri iyi yönde kullanılabilir. İnsan kendi doğasını dizginleyebilir ve dürtülerinin kendisini yönetmesini önleyebilir. David ve Esav benzer kişiliklere sahiptiler; fakat David bunu iyi yönde kullanmayı başarmış ve dünyanın gördüğü en büyük şahsiyetlerden biri olmuştur. Esav ise doğasının, hareketlerini kontrol etmesine izin vermiş ve bunun sonucu olarak, kötülük ve suçun ebedi sembolü haline gelmiştir.

Bazı çeviriler, *Admoni* sözcüğünü, *Adam* kelimesiyle bağlantısından yola çıkarak, “erkek; yiğit” şeklinde çevirirler (*Hizkuni*; Josephus Flavius, *Antiquites* 1:18:1). Ne olursa olsun, sözcük, Edom kelimesiyle yakın ilişkidir; bkz. p. 30.

Kıl – İbranice *Sear*. Esav'ın daha sonraları yaşadığı Seir bölgesi, adını buradan almıştır (32:4; bkz. Josephus Flavius, *Antiquites* 1:18:1; *Tora Şelema* 141). Bkz. 27:11.

Esav – İbranice'de “yapılmış, tamamlanmış” anlamındaki *Asuy* sözcüğüyle ilişkilidir (Raşbam; *Lekah Tov*). “*Adnu Esav koydular*” – bu ismi bir kişi değil, onu görenler bir ağızdan vermiştir; zira vücudunda, kendisinden çok daha büyük bir gencinki kadar kıl vardır ve bu, onu gören herhangi bir kişinin aklına gelen ilk isimdir (Raşi).

26. Eli Esav'ın topuğunu kavramıştı – Pasuk, Yaakov'un, Esav'ın topuğunu yakaladığını, yani

ilk onun doğmasını önlemek istediğini anlatmaktadır. Raşi, *Midraş*'tan alıntı yaparak, Yaakov'un ilk doğma isteğinin yerinde olduğunu, çünkü ana rahmine Esav'dan daha önce düştüğü için, meşru olarak ilk doğma hakkının zaten Yaakov'a ait olduğunu belirtir. Raşi bir örnek verir: Dar bir tüp alıp içine iki taş atarsak, ilk attığımız son, son attığımız da ilk çıkacaktır. Başka bir deyişle, Yaakov rahme ilk girendir.

Pahad Yitshak, bu garip görünen açıklamayı daha da açarak, Yaakov ve Esav arasındaki çekişmenin, Avraam ve Yitshak'ın manevi görevlerini kimin devam ettireceğiyle ilgili olduğunu belirtir. Böylelikle, doğumlarındaki kritik nokta, babanın, annenin yumurtasına ulaşan ilk spermasıdır; çünkü bu ilk damla, tümüyle babanın özünü içerir. Bunun bir sonucu olarak, rahme ilk Yaakov düştüğü için, manevi *Behor* Yaakov'dur ve bu yüzden babasının ölümünden önce vereceği berahanın asıl sahibi de odur. Ancak kanuni bağlamda – yani mirasın paylaşılması ve *Behorluk* ile ilgili diğer yasal ayrıcalıklar konusunda – belirleyici nokta, rahme ilk düşüş değil, rahimden ilk çıkıştır. Başka bir deyişle, fiziksel *Behorluk* hakkı, “ilk doğan” a aittir. Yine de, Yaakov ve Rivka'nın daha sonradan Yaakov'un *Behorluk* hakkını güvence altına almak için sarf ettikleri çabalar, Yaakov'un fiziksel değil manevi *Behorluk* hakkı ışığında değerlendirilmelidir.

Yaakov'un Esav'ın topuğunu kavraması, Esav'ın üstünlük döneminin, Yaakov hakimiyeti ondan almadan önce biteceğine dair bir işarettir (Raşi).

Biraz baharat: Gelişimini tamamlamış bir vücuda sahip olduğu için, Esav'ın ismi aslında “*Asuy*” [Alef+Sin+Vav+Yud] olmalıydı (bkz. ö.a.). Diğer yandan, ikinci çocuk, ilk doğanın hemen topuğundan [ya da arkasından] geldiği için, “*Akev* – *Topuk*” [Ayin+Kuf+Bet] ismini alacaktı. Fakat programda bir değişiklik olmuş, ikinci çocuk topuktan gelmekle kalmayarak, dünyaya

²³ Tanrı ona “*Rahminde iki ulus var*” dedi. “*Karnından iki farklı hükümdarlık çıkacak. Güçsirekli olarak bir hükümdarlıktan diğerine geçecek. Ve büyük olan, küçüğüne hizmet edecek*”.

²⁴ Doğum yapacağı zaman geldi; gerçekten de rahminde ikizler vardı. ²⁵ İlki kızılımsı renkte, bir kürk manto gibi tamamen kıllı olarak çıktı. Adını Esav koydular. ²⁶ Daha sonra, kardeşi çıktı. Eli Esav’ın topuğunu kavramıştı. [Yitshak bu çocuğun] Adını Yaakov koydu. Yitshak, [Rivka] onları doğurduğu zaman 60 yaşındaydı.

bir putperest tapınağının yakınından geçtiğinde ise, bu kez Esav “koşup” öne çıkmaya gayret ediyordu (*Midraş*). *Gur Arye*, Yaakov ve Esav’ın anne karnındaki bu embriyonik mücadelesinin, kendi kişisel iyi-kötü eğilimlerinden dolayı oluşmadığını belirtir. Ne de olsa, bu dürtüler doğumlarından önce mevcut değildir. Yaakov ve Esav, Yaratılış’ın kozmik kuvvetlerini temsil etmektedirler. Bunlar, kişisel gelişimin normal sürecinin ötesine geçen, doğum öncesinde bile var olan kuvvetlerdir.

Bu olduğu zaman... – İbranice *Vatomer İm Ken Lama Ze Anohi*. *Vatomer* sözcüğü “dedi” anlamındadır. Bu pasuktaki *İm Ken* ifadesi eğer Rivka’nın sözü olarak algılanırsa “*Öyleyse, ben neden böyleyim*” şeklinde biraz karmaşık bir anlam ifade edecektir. Bu sebeple çevirimizde bu ifadeyi “*bu olduğu zaman*” şeklinde ve Rivka’nın sözlerinin dışında algıladık (Rabi Arye Kaplan). Pasuk alternatif olarak şu şekillerde de anlaşılabilir: “Eğer böyle olması gerekiyorsa, neden [bu acıyı çekmeye] devam edeyim?” (Ramban; *Midraş – Bereşit Raba* 63); ya da “Hamilelik bu denli sıkıntı veren bir şeyse, neden çocuk için bu kadar dua ediyorum?” (Raşi); ya da “[Diğer kadınlar hamileliklerinde böyle şeyler yaşamadıklarına göre] Ben neden bu denli olağandışı bir hamilelik dönemi geçiriyorum?” (İbn Ezra; Radak); ya da “Ben gerçekten dürüst biriysem; bu neden başıma geliyor?” (*Aktav Veakabala*).

Tanrı’dan bir mesaj almaya gitti – Rivka, kendi adına Tanrı’dan bilgi alabilecek bir peygamber olan Şem’e danışmak üzere, onun *yeşivasına* gitmiştir (Raşi). İçinde bulunduğu çıkmazı Yitshak ve Avraam’a açıklamaktan çekinmiştir; çünkü onların, “acaba bu kız bizim bilmediğimiz bir günah mı işledi de bunları çekiyor” şeklinde yanlış düşüncelere kapılmalarından endişe duymaktadır (*Gur Arye*).

Bir sonraki pasukta okuduğumuz üzere, Tanrı, Rivka’nın korkutucu belirtilerinin anlamını sadece kendisine açıklamış, Yitshak’a ise bu konuda bilgi vermemiştir. Bu sebeple Rivka, yıllar sonra Yitshak’ın duasını Esav yerine Yaakov’un alması için haklı bir komplo düzenlerken bile, bu bilgiyi Yitshak’a vermeye hakkı olmadığını

düşünmüştür. *Hizkuni*, Yitshak’ın Esav’ın günahkar yanını görmemesinin nedeni olarak bunu gösterir.

23. Tanrı ona ... dedi – Tanrı, Şem aracılığıyla, Rivka’ya, henüz doğmamış olan bu çocukların, iki ulusu – Yisrael ve Edom’u – ve onların sürekli çatışma halindeki ideolojilerini temsil ettiğini açıklamaktadır. Daha anne karnındayken ortaya çıkan çatışmalar, gelecekte, küçük olanın üstün geleceği bir kardeş çekişmesinin işaretidir (Rabi Hoffmann). Dolayısıyla, Rivka’nın içindeki karmaşa, şekillenen iki ulus arasındaki uzlaşması mümkün olmayan çatışmayla bağlantılıdır (*Mizrahi*).

Hahamlarımız, ikisinin hiçbir zaman aynı anda güçlü olmayacağını ve birinin, ancak diğeri düştüğünde yükseleceğini açıklarlar (*Talmud – Megila* 6a). Tarih, gelecekle ilgili bu bilgiyi pratik anlamda da göstermiştir. Biri ahlak ve doğruluğu, diğeri ise sınırtanmazlık ve barbarlığı savunan iki rejimin aynı anda varolması umulamaz bile. Dolayısıyla daima, biri diğerine hükmedene kadar çatışma sürecektir. Bu, savaş alanındaki gerçek bir zafer olabileceği gibi, insanlığın zihnini ve düşünce tarzını ele geçirme konusundaki kültürel ve entellektüel bir savaşın sonucunda da olabilir.

Büyük olan... – Buradan anlaşıldığı üzere, Rivka, küçük oğlu Yaakov’un seçilecek kişi olduğunu şimdiden bilmektedir. Bu da p. 28’teki tercihini ve 28:5’teki “*Yaakov ve Esav’ın annesi Rivka*” ifadesinde, Yaakov’a küçük olmasına rağmen öncelik verilme sebebinin açıklamaktadır.

24-26. Yaakov ve Esav’ın doğumu. Aralarındaki mücadele, doğdukları andan itibaren, hem görünüşleri hem de davranışlarıyla kendisini göstermektedir.

25. Kızılımsı – İbranice *Admoni*. “*Adom* – Kızıl, *kırmızı*” ile ilişkilidir. Bu ifade, Esav’ın ya ten renginin kızıla çaldığı (İbn Yanah; *Midraş Agadol*) ya da kızıl renkte kılları olduğu anlamına gelmektedir (*Tora Şelema* 131). Bkz. Şemuel I 16:12. Kızıl görünüşü, Esav’ın katil doğasını göstermektedir (Raşi), zira Tora’nın böyle bir detayı belirtmesinin başka bir nedeni olamaz (*Mizrahi*).

כֹּז וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂוֹ 27
 אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהֵלִים:
 כֹּה וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת-עֲשׂוֹ כִּי-צִיד בְּפִיו וּרְבִקָּה אֲהָבָת 28
 אֶת-יַעֲקֹב: כֹּט וַיִּזֹּד יַעֲקֹב נָזִיד וַיִּבֹּא עֲשׂוֹ מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא 29
 עֵיף: ז וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶל-יַעֲקֹב הֲלָעִיטָנִי נָא מִן-הָאָדָם הָאָדָם 30
 הִזֶּה כִּי עֵיף אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ אֲדָוָם: זא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב 31
 מִכְרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתִךָ לִּי: זב וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ 32
 לָמוֹת וּלְמַה-יִּנֶּה לִּי בְכֹרָה:

uygun olmadığı artık açıklık kazanmıştır.

O günlerde *korban* yapma görevi *Behor* tarafından yerine getirilirdi. *Midraş*'a göre Yaakov, "Kurbanlarımızı kalkıp da bu kötü adam mı yapacak?!" şeklinde düşünmüştür. Yaakov bu motivasyonla, *Behorluk* hakkını elde edebilmek için var gücüyle çabalamıştır.

29. Yemek pişirmekteyken – Geleneğe göre, Avraam o gün ölmüştür ve Yaakov mercimek yemeğini (p. 34) yas sebebiyle pişirmektedir (*Targum Yonatan*; *Talmud* – *Bava Batra* 16b). Ayrıca *Sefer Ayovelot* 24:3. Mercimek tamamen yuvarlak olduğu için yaşam döngüsünü ve ayrıca hiçbir açıklığa sahip olmadığı için Tanrısal takdirin sessizce [=ağız açıp şikayet etmeden] kabulünü simgeler.

Esav ... geldi – Esav'ın, o gün Nimrod'u (bkz. 10:8) öldürdüğüne dair geleneksel bir bilgi vardır (*Baale Tosafot*. Ayrıca *Talmud* – *Pesahim* 54b, Raşi o.a. **Bigdo** k.b.). Tüm milletlerin liderleri matem kuyruğunda duruyor ve "Vah liderini [=Avraam'ı] kaybeden dünyaya! Vah kaptanını kaybeden gemiye!" diye ağıt yakıyordu (*Talmud* – *Bava Batra* 91b). Esav ise günlük rutininden ayrılmamış, kötü yollarından bir günlüğüne bile sapmamış ve ailenin üzüntüsüyle ilgilenmemiştir.

30. Edom – Tam anlamı "kızıl / kırmızı"dır. Bkz. p. 25 açık. Ayrıca bkz. 32:4, 36:1, 36:8, 36:19 vs. Esav kıızıdır ve kırmızı bir yemek uğruna *Behorluk* hakkını satmıştır. Dolayısıyla, **Edom** ismi küçümseme ve hor görme ifade eder (Raşbam).

Sforno'ya göre, çevrede bulunanlar Esav'a bu ismi aşağılayıcı bir tavırla takmışlar ve bir anlam-

da "Sen normal insani değerlerden o kadar yoksun, avcılık ve yağmacılıkla o kadar içiçesin ki, yemeğe bakıp onu sadece rengine göre isimlendiriyorsun – [tam çeviriyle] "şu kıpkırmızı şeyi [boğazımdan içeri] dök!" diyorsun. Senin gibi birinin yüzü kızarmalıdır! Tıpkı yiyip yutmak istediğin yemek gibi sen de kızar!" mesajını vermişlerdir.

Esav'ın payına düşen topraklar Edom adını almıştır. Daha ileri tarihlerde, Yunanlılar Edom bölgesine İdumia adını vermişlerdir (Josephus Flavius, *Antiquities* 2:1:1).

31. Behorluk hakkı – Bir babanın ilk doğan çocuğu erkek ise **Behor** ünvanına sahip olur. Miras oğul sayısının bir fazlasına bölünür ve *Behor*, diğer kardeşlere göre iki pay alır.

Gün gibi – İbranice **Kayom**. Satış bağlayıcı ve kesin olmalı; yani "gün gibi" açık bir şekilde gerçekleşmelidir (Raşi). Aynı sözcük p. 33'te "hemen şimdi" olarak çevrilmiştir.

32. Neredeyse öleceğim – Ya da "nasılsa öleceğim". *Korban* yapılırken işlenmesi muhtemel bazı hataların karşılığı, [Gökler'den kaynaklanan] ölümdür. Esav da, bu görevini olasılıkla doğru dürüst yerine getirmeyeceği için öleceğini düşünmüştür (Raşi). İkinci bir ihtimal olarak, Esav bir avcı olduğu için sürekli tehlikeyle karşı karşıya olduğundan, uzun bir hayata sahip olacağını düşünememektedir (Ramban).

Bu sözleri Esav'ın maneviyata pek de önem vermediği, hatta buna inanmadığının bir kanıtı olarak görmek de mümkündür. *Behorluk*, bir hak olmanın yanında çeşitli sorumlulukları da beraberinde getirir. Ama Esav bu manevi sorum-

²⁷ Çocuklar büyüdüler. Esav usta bir avcı, bir kır adamı oldu. Yaakov ise çadırlarda oturan kusursuz biriydi. ²⁸ Yitshak [daha çok] Esav'ı severdi; çünkü [onun getirdiği] av etini yemekten hoşlanırdı. Rivka ise [daha çok] Yaakov'u severdi.

²⁹ [Bir gün] Yaakov yemek pişirmektedirken Esav yorgun bir şekilde kırdan geldi. ³⁰ Esav Yaakov'a “*Şu kıpkırmızı şeyden bana biraz yuttur! Çok bitkinim!*” dedi (Ona bu sebeple Edom adı verilmişti).

³¹ Yaakov “*Önce bana Behorluk hakkını gün gibi sat*” dedi.

³² Esav “*Neredeyse öleceğim!*” dedi. “*Behorluk hakkının bana ne yararı var ki?*”

gözlerini o topuğu “*tutarak*” açmıştır. Bu şekilde ilk doğan çocuğun, “*topuğunu*”, farklı bir bakışla, isminin son harfi olan Yud'u da kendisine almıştır. Sonuçta ilk çocuk için sadece, Ayin+Sin+Vav harfleri [= ESaV] kalmış, diğer çocuk ise, yakaladığı Yud harfi sayesinde ismini bir harf zenginleştirerek “*YaAKoV*” [Yud+Ayin+Kuf+Bet] haline getirmiştir. Böylece tek bir el hareketiyle, “*Asıy*” Esav'a, “*Akev*” de Yaakov'a dönüşmüştür (Rabi Şelomo Maimon).

[**Yitshak...**] – Yaakov'un ismini kimin verdiğini pasuk açıkça belirtmemektedir. Çeviri Raşi ve *Talmud Yerusalmi – Berahot* 1:6'ya göre yapılmıştır. Ancak Raşi, bu ismi Bizzat Tanrı'nın da vermiş olabileceğini belirtir.

Yaakov – Tam çeviriyle “*topuğundan [ya da arkasından] gelecek*”; çünkü Esav'ın topuğundan tutmaktaydı. Türkçe'de kullanılan “*akabinde*” sözcüğü de “*Akev – Topuk*” ile aynı köktendir. Bkz. 27:36; Osea 12:4.

60 yaşındaydı – Bu hesaplara Yaakov ve Esav'ın doğum yılı 2108'dir. Bu durumda Rivka 20 yıl boyunca kısır kalmıştır; bkz. p. 20.

27-28. Kişilikler belirginleşiyor. Büyüyünceye kadar – yani *Bar-Mitsva* yaşına ulaşana dek – iki kardeş birbirleriyle benzeşiyorlardı ve Esav'ın yaramazlıkları çocukluğuna veriliyordu (*Sifte Hahamim*). 13 yaşından itibaren ise, esas farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Esav putlara yönelirken, Yaakov bilgelik peşine düşer. Esav avcı olur, fakat bu sadece kelimenin yüzeysel anlamından ibaret kalmaz. Esav, babasına sorduğu ve kendisini olduğundan daha dindar gösteren sorular yoluyla, Yitshak'ı “*avlamakta*”, başka bir deyişle, onun kalbini çalmaktadır. Örneğin tuz ve samandan **Maaser**'in [=ondabir] nasıl ayrıldığını sormaktadır [oysa bunların *Maaser*'e tabi olmadığını da çok iyi bilmektedir]. Ayrıca içten davranışlarıyla – örneğin avladığı taze ve lezzetli “*av etini*” babasına yedirerek – babasının sevgisini kazanmıştır (bkz. s.p. açk.). Yaakov ise, ahlaki açıdan mükemmeldir. Hiçbir

zaman ikiyüzlü değildir; düşündüklerini aynen söylemeyi prensip edinmiştir. Ayrıca tüm zamanını Şem ve Ever'in öğrenim çadırlarında geçirmektedir (Raşi).

27. Kusursuz – *Targum*. İbranice **Tam**. Sözcük aynı zamanda “*basit*”, “*gösterişsiz*”, “*öğrenim ağırlıklı*” (*Targum Yonatan*; Saadya Gaon), “*sessiz*” ya da “*içten; samimi*” (Hirsch) anlamlarına da gelir. Bkz. 6:9 açk.

28. Yitshak Esav'ı... – Yitshak, Esav'ın ebeveyn saygısı konusunda özenli olduğuna dikkat etmiştir. Bu yönü, Esav'ı Yitshak'ın gözünde, önceki nesillerden alınan geleneğin gelecek nesillere taşınması konusunda ideal kişi olarak tayin etmiştir (bkz. 27:4 açk.). Tora'nın Yitshak'ın bu tercihi için verdiği direkt sebep, [tam çeviriyle] “*Tsayid Befiv – [Esav'ın getirdiği] Av eti [Yitshak'ın] ağzındaydı*” şeklindedir. İbranice'deki bu ifade, değişik bir bakış açısıyla “[*Esav Yitshak'ı*] Ağzıyla avlardı” şeklinde de anlaşılabilir. Başka bir deyişle Esav, babasına ustaca ve akılcıca konuşup, onun üzerinde sahte bir etki bırakmayı başarmaktadır (*Midraş – Tanhuma* 8; Raşi; Hirsch).

Rivka Yaakov'u... – Bkz. p. 23 açk.

29-34. Behorluk hakkının satılışı. Tanrı, Avraam'a verdiği berahada, Bene-Yisrael'e verilecek görevi, Yitshak'ın çocuklarından sadece birinin üstleneceğini söylemişti (bkz. 21:12 açk.; Rambam, *Melahim* [Krallar] kuralları 10:7). Bu da Tora'nın her ikisine değil, Yaakov ve Esav'dan sadece birine verileceği anlamına gelmektedir. Bu durum, Yaakov'un, *Behorluk* hakkını ‘satın almayı’ neden bu kadar istediğini açıklamaktadır. Satış olayı, Yaakov'un mercimek pişirdiği sıradaki şartlar göz önünde bulundurulduğunda daha anlaşılır olmaktadır. Hahamlarımız, o gün Avraam'ın öldüğünü açıklarlar (bkz. s.a.). Esav'ın günahkarlığı da o gün, artık herkesin bildiği bir olay haline gelmiştir (bkz. p. 29 açk.). Bu durum, *Behorluk* hakkını, Yaakov için çok daha önemli bir hale getirmiştir; çünkü Avraam'ın ailesinin manevi görevi aklına geldikçe, Esav'ın bu işe hiç

- 33 **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבְּעָה לִּי כִּיּוֹם**
- 34 **וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכַּר אֶת־בְּכֹרְתוֹ לַיַּעֲקֹב: ־וַיַּעֲקֹב נָתַן לַעֲשׂוֹ**
לָחֶם וַנִּזְיֵד עַד־שָׁיִם וַיֹּאכַל וַיֵּשֶׁת וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עָשׂוֹ
אֶת־הַבְּכֹרָה: פ
- 1 **א וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ מִלְּבַל הָרָעַב הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי**
אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה:
- 2 **ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־תֵּרֶד מִצְרָיִמָּה שָׁכֵן בָּאָרֶץ**
אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ: ג גֹּדֵר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאַבְרַכְךָ
כִּי־לֶךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצַת הָאֵל וְהִקְמַתִּי
אֶת־הַשְׁבַּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ:

Aynı zamanda, Yahudi tarihine hiç yabancı olmayan bir şekilde, Yitshak da bulunduğu yerde biraz başarılı olduğu zaman, geniş toplumun kıskançlığı kabarmış ve Yitshak ülkeden gitmeye zorlanmıştır.

1. İlk kıtlık – 12:10.

Gerar – Bkz. 20:1. Kutsal Topraklar'ın sınırındadır; 10:19. Tanrı'nın uyarısından (p. 2), Yitshak'ın Mısır'a yöneldiği sonucu çıkmaktadır. Ancak bunu anlamak biraz zordur; zira Yitshak, Gerar'ın batısında kalan, Mısır yolundaki Beer Lahay Roi'de yaşamaktadır (25:11). Bu sebeple Yitshak'ın Gerar'a, Avraam'ın önceden yapmış olduğu antlaşma sebebiyle gitmiş olması mümkündür (Ramban). Alternatif olarak, bu durumu bir sonraki pasuğa bağlayarak anlayabiliriz. Buna göre Yitshak Gerar'a, Tanrı'nın emri üzerine gitmiştir. Başka bir deyişle ikinci pasuk, ilk pasukta anlatılanların sebebini vermektedir (Josephus Flavius; *Antiquites* 1:18:2). Ayrıca bkz. 20:1 açık.

Avimeleh – Olasılıkla, Avraam'la antlaşma yapmış olan Avimeleh'le aynı kişi değildir; bkz. 20:2 açık. Bir kaynağa göre buradaki, o Avimeleh'in oğludur (p. 28, *Targum* o.ç.; bkz. o.a.).

2. Mısır'a inme – “Sen kusursuz bir korbansın (bkz. 24:5-9 açık.); Erets-Yisrael dışında yerleşmek sana uymaz” (Raşi). *Mizrahi*'nin de hatırlattığı üzere, Yitshak, *Akeda* sırasında *mizbeaha*

yerleştirildiği zamandan itibaren, *Korban-Ola* (8:20 açık.) statüsünü almıştır. Tıpkı böyle bir *korban*ın Bet-Amikdaş'ın avlusuna bir kez girdikten sonra buradan ayrılmasının mümkün olmayışı gibi, Yitshak da artık Kutsal Topraklar'ı terk edemeyecektir.

3. Bu ülkede göçmen olarak kal – Tanrı: “Farklı zamanlarda nerede oturacağını sana söyleyeceğim; fakat şimdilik bu topraklara yerleş” (Ramban) demiştir. Tanrı, kıtlığa rağmen, Yitshak'a bolluk ve hayvanları için yeterince otlak sağlama konusunda beraha ve güvence vermiştir (Sforno).

Yeminimi böylece yerine getireceğim – Bu, Tanrı'nın, yeminini *yerine getireceğine* dair bir vaad değildir; zira Tanrı'nın bunu yapmaması zaten düşünülemez. Tanrı burada, Avraam'a etmiş olduğu yemini tekrarlayarak, bu yemini Yitshak'a yönelik “*yeni bir yemin*” statüsünde sunmaktadır. Bu da, Tanrı'nın Yitshak'ın kişisel erdemini tanıdığını göstermektedir. Nitekim Atalar'ın her biri, bu yeminin kendilerine edilmesini hak edecek düzeydeydiler (Ramban).

³³ Yaakov “*Hemen şimdi bana yemin et*” dedi.

[Esav] Yemin etti ve Behorluk hakkını Yaakov’a sattı. ³⁴ Yaakov bunun ardından Esav’a ekmek ve mercimek yemeği verdi. [Esav] Yedi, içti sonra da kalkıp gitti. Esav böylece Behorluk hakkını küçümsemiş oldu.

26

[60. Yitshak ve Peliştiler]

¹ Ülkede, Avraam’ın döneminde gerçekleşen ilk kıtlıktan farklı bir kıtlık başgösterdi. Yitshak, Gerar’daki Pelişti kralı Avimeleh’e gitti

² Tanrı ona [Yitshak’a] göründü ve “Mısır’a inme!” dedi. “Sana söyleyeceğim bölgede barın.

³ Bu ülkede göçmen olarak kal. Seninle olacak ve seni mübarek kılacağım, çünkü bu toprakların hepsini sana ve soyuna vereceğim. Baban Avraam’a etmiş olduğum yeminimi böylece yerine getireceğim.

lulukları almaya niyetli, hazır ya da istekli değildir. “*Nasılca öleceğim*” demektedir. “O yüzden bu dünyadan ne kadar zevk alabilirsem alayım; sorumluluk gerektiren bir hayat beni ilgilendirmiyor”.

34. Mercimek yemeği – Yaakov’un pişirdiği yemek, Esav’ın kabalığını vurgulamak için satışın sonuna kadar açıklanmamıştır. Başka bir deyişle Tora, “Esav Behorluk hakkından ne uğruna vazgeçti?” sorusuna iğneli bir cevap vermektedir: Bir tabak mercimek! (Rabenu Bahya).

Esav böylece Behorluk hakkını küçümsemiş oldu – Bu sözler bütün olayları toparlamaktadır. Esav ne aldatılmış, ne de dolandırılmıştır. Behorluk hakkını satmasının tek sebebi, onu küçümsemesidir. Tora belki “aç olduğu için öncelikli olan şey karnını doyurmaktı” şeklinde bir savunma gelir diye, Esav’ın “*yiyip içtiğini*” ve sonra hiçbir şey olmamış gibi “*kalkıp gittiğini*” vurgulamakta ve son yorumunu yapmaktadır: “Behorluk hakkını küçümsemiş”.

Yukarıda Raşi tarafından belirtildiği gibi (bkz. ö.p. açk.), Esav Behorluk hakkından korkmuştur; çünkü eksik yapılan görevlerin sonucunun ölüm olabileceğini bilmektedir. Dolayısıyla bir an için, bu hakkı reddetmek için iyi bir nedeni olduğunu düşünebiliriz. Ancak gerçekte bu, Esav’ı haklı çıkartacak bir şey değildir. Samimi bir insan, sıkıntı, zorluk ve hatta tehlike içerse bile Tanrı’ya hizmet etmekten kaçınmaz. Gerekirse aşağılanma ve saldırıya maruz kalmayı göze alır. Dolayısıyla Esav aslında, Behorluk hakkını zorluklara göğüs germe tembelliği ve üşengeçliği sebebiyle reddetmiştir (Rabi Moşe Feinstein).

26.

1-12. Kıtlık Yitshak’ı Pelişti bölgesine gitmeye

zorluyor.

Sanki Avraam’ın deneyiminin bir tekrarı gibi, Yitshak da kendisini evini bırakmaya zorlayacak bir kıtlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Tanrı’nın, kendisine Mısır’a gitmeyip kendi topraklarında kalmasını emrettiği 2. pasuk, Yitshak’ın aslında babasının yaptığı gibi Mısır’a gitmeyi planladığını göstermektedir. Böylece kendisi, Akdeniz kıyı şeridinde uzanan topraklardaki Pelişti bölgesine gelir.

Tora’da, Yitshak’ın yaşantısı genel olarak ya Avraam ya da Yaakov’un yaşamıyla çakışık olarak sunulur. Bu konudaki tek istisna bu bölümdür. Bundan önceki bölümlerde Yitshak ve Avraam’ın ortak yaşantısı sunulmuş, Yaakov’un doğumu ve ikisi arasındaki ilişki anlatılmışken; bundan sonraki bölümde de Yaakov’un Yitshak’tan beraha alıştı anlatılmakta ve başrol bundan sonra Yaakov’a geçmektedir. Bu bölüm boyunca Yitshak’ın hayatının, Avraam’ınkinin resmen bir kopyası olduğunu görmekteyiz. Tıpkı Avraam dönemindeki gibi bir başka kıtlık başgöstermiş, Yitshak göç etmek zorunda kalmış, eşini kızkardeşi olarak tanıtmış, kuyular açmış ve Gerar kralıyla antlaşma imzalamıştır (bkz. p. 18). Avraam’ın görevi manevi patikaları hazırlamak iken, Yitshak’ınki ise bunları sağlamlaştırmaktır.

Ramban, “*Atalar’ın deneyimleri gelecek nesillerin tarihine de ışık tutar*” esası doğrultusunda, tıpkı Avraam’ın Mısır macerasının, Mısır’daki esaretin alameti olması gibi, Yitshak’ın Pelişti bölgesinde kaldığı sürenin de Babil Sürgünü’nün habercisi olduğunu söyler. Yitshak tehlikeye girdiği halde kötü davranışla karşılaşmamış, hatta Avimeleh tarafından onurlandırılmıştır. Benzer şekilde, Babil’de de, Yahudiler’e nispeten iyi davranılmış; hatta bazı kişiler yüksek rütbelere getirilmişlerdir.

ד וְהִרְבִּיתִי

אֶת־זֶרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרַעְךָ אֶת כָּל־הָאָרֶץ

הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרַעְךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: ה לָקַב אֲשֶׁר־שָׁמַע

אֲבִרְהָם בְּקִלִּי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרְתִּי מִצּוֹתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרוֹתַי: שְׁנֵי

וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בְּגֵרָה: ז וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר

אֲחֹתִי הוּא כִּי יֵרָא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פֶן־יִהְיֶה־לִּי אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם

ח עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מְרָאָה הוּא: ח וַיְהִי כִּי־אָרְכוּ־לּוֹ שָׁם

הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶה אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעֵד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא

ט וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: ט וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ

לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הוּא וְאַיֵךְ אִמְרָת אֲחֹתִי הוּא

י וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אִמְרָתִי פֶן־אָמוּת עָלַיָּה: י וַיֹּאמֶר

אֲבִימֶלֶךְ מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעֹט שָׁכַב אַחַד הָעַם

יא אֶת־אִשְׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: יא וַיֵּצֵא אֲבִימֶלֶךְ

אֶת־כָּל־הָעַם לְאִמֶּר הִנֵּגַע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת:

Özel bir samimiyet içinde – İbranice *Metsahek*. Bu sözcük özel ilişkiyi ifade eder. Potifar'ın eşi de Yosef'e iftira atarken bu sözü kullanmıştır (39:17). Yitshak'ın eşiyle başkalarının görebileceği şekilde birlikte olmayacağı açıktır. Avimeleh'in "baktığımı" belirten *Vayaşkef* sözcüğü, doğrudan görmekten çok "tahmin/anlayış" ifade eder. Buna göre Yitshak ve Rivka'nın kendilerini eve kapatmasından şüphelenen Avimeleh, "gerçekte senin eşinmiş!" sözleriyle, olayı açıklığa kavuşturma denemesinde bulunmuş ve Yitshak'ın inkar etmemesiyle haklı olduğunu anlamıştır (*Sifte Hahamim*).

10. Halktan biri – Bu kelime, "halkın biricigi", yani "halkın en itibarlı olanı" şeklinde de anlaşılabilir. Başka bir deyişle Avimeleh kendisinden bahsetmektedir. Bu sözler, Avimeleh'in, Yitshak'a olan sözlerindeki aşırı duygusal patlamayı da açıklamaktadır. Zira bu ateşli şikayeti, aslında Rivka'yı arzuladığını ve onu kendisine almanın eşiğinde olduğunu göstermektedir. Bu gerçekleşse, ona sadece büyük bir suçluluk duygusu

değil, aynı zamanda büyük bir acı da getirecektir. Ne de olsa Sara ile ilgili benzer bir deneyimi vardır [Bu Avimeleh'in, Avraam dönemindeki Avimeleh'in oğlu olduğunu bile düşüsek (p.1 açk.), Sara ile ilgili deneyimden en azından haberi olduğunu söyleyebiliriz].

Avimeleh, olası bir "benim iznim olmadan kardeşimi kendine almayı nasıl düşünebilirsin?" saldırısına karşı kendini "Ben halkın en itibarlı kişisiyim – 'kral'ım! – ve senin rızanı almakta sorun çıkmayacağını düşünüyordum; ne de olsa kız kardeşini kralla evlendirmek bir kişi için onur vericidir" imasıyla savunmuştur (*Sforno*).

11. Ferman iletti – Avimeleh, Yitshak'ın sözleri sonrasında, ülkesindeki, güzel bir eşe sahip hiçbir kocanın güvende olmadığını anlayınca, Yitshak'ın güvenliğini güvence altına almak için bir kanun çıkartmıştır. Tüm bu bölüm, bu 'Tanrısız' ülkeye gelirken Yitshak'ın kafasını meşgul eden endişeleri haklı çıkarır niteliktedir.

⁴ Soyunu göklerdeki yıldızlar kadar çoğaltacağım ve tüm bu toprakları soyuna vereceğim. Dünyanın tüm milletleri senin soyun sayesinde mübarek kılınacaklar. ⁵ [Hepsi] Sırf baban Avraam, Sesim'e itaat ederek Emanetim'i, Emirlerim'i, Hükümlerim'i ve Kanunlarım'ı koruduğu için!"

⁶ Yitshak böylece Gerar'da yerleşti. ⁷ Yörenin insanları eşiyle ilgili soru sorduklarında "Kızkardeşimdir" dedi. Çünkü "Rivka o kadar iyi görünümlü ki, yerel halk onun yüzünden beni öldürmesin" diye düşünerek, "Eşimdir" demekten korkmuştu.

⁸ Yitshak orada bir süre geçirdikten sonra, Pelisti kralı Avimeleh pencereden bakarken Yitshak'ın, eşi Rivka ile özel bir samimiyet içinde olduğunu gördü. ⁹ Avimeleh Yitshak'ı çağırdı ve "Ama işte! O [gerçekte] senin eşinmiş!" dedi. "Onun kızkardeşin olduğunu nasıl söyleyebildin?"

Yitshak ona, "Çünkü onun yüzünden ölmekten korktum" dedi.

¹⁰ Avimeleh "Nedir bu bize yaptığın?" dedi. "Neredeyse halktan biri eşinle yatacaktı! Bize büyük bir suç işletecektin!"

¹¹ Avimeleh tüm halka bir ferman iletti: "Bu adama ya da eşine dokunan kişi, kesinlikle öldürülecektir!"

4. Gökteki yıldızlar – Bkz. 15:5, 22:17.

Mübarek kılınacaklar – Bkz. 12:3, 22:18.

5. Toprağın hediye edilmesinin orijinal sebebi, Avraam'ın Tanrı'nın sözlerine uyma konusundaki bağlılığıdır. Bu pasuk, dört emir kategorisinden söz etmektedir. Raşi bu kategorileri şu şekilde açıklamaktadır:

- *Emanetim*: İbranice **Miřmarti**. Tora'daki yasaklamaların, alışkanlık, dikkatsizlik vb. sebeplerle ihlalini önlemek için din otoritelerince belirlenmiş kanunlar. Tanrı Tora'yı "emanet" etmiş, ve Hahamlarımız da bu emanetin zarar görmesini engelleyici çitler çekmişlerdir.

- *Emirlerim*: İbranice **Mitsvotay**. İnsanın ahlaki anlayışının gerektirdiği ve mantıkla açıklanabilecek kanunlar.

- *Hükümlerim*: İbranice **Hukotay**. Mantıkla açıklanması mümkün olmayan kanunlar. Tıpkı bir Kral'ın, tebaasına emrettiği [ve tebaanın "sebepten" diye sormayacağı] "hükümleri" gibi.

- *Kanunlarım*: İbranice **Torotay**. Tam çeviriyle "Tora'larım" ya da "öğretilerim". Çoğul "Tora'lar" kullanımı, Yazılı ve Sözlü Tora'yı ifade etmektedir. Sözlü Tora, Moşe'ye Sinay Dağı'nda verilen kanun detay ve açıklamalarını içerir.

Hahamlarımız'ın hemfikir olduğu kadarıyla, Avraam, Tora hakkındaki tüm bilgisine "**Ruah Akodeş – Kutsal [Tanrısal] İlham**" sayesinde erişmiş ve bunları tamamen gönüllü olarak uygulamıştır. Dolayısıyla pasuğun, Avraam'ı, bu kuralları – Hahamlar'ca belirlenenler de dahil olmak

üzere – uyguladığı için övmesi garip değildir (Ramban).

Yeni bir bakış açısı getiren bir açıklamasında Rabi Samson Raphael Hirsch, Tora kelimesinin "**Ara – Hamile kalmak**" kökünden geldiğini belirtir. Nasıl bir embriyo, küçük bir spermanın yumurtaya girişiyle gelişirse, aynı şekilde Tanrı'nın öğretileri de, daha en başta küçük bir tohumun ekilmesine benzer. Bu tohum sonradan gelişip, çok daha büyük bir anlayış dünyasını meydana getirecektir. Tura da benzer bir görüşle, Tora berahalarından ikincisinin, Sözlü Tora'yı konu ettiğine değinir. Bu beraha, "**Vehaye Olam Nata Betohenu – [Tanrı] İçimize Sonsuz Yaşamı Ekmıştır**" sözlerini de içerir. Zira Sözlü Tora, en başta dikilen küçük bir fidana benzer. Bu fidan daha sonra kendi içinde gelişip büyüyecektir.

6-16. **Yitshak Gerar'da**. Avraam'la yapılan antlaşma nedeniyle, Avimeleh Yitshak'a hiçbir kötülük yapmamıştır: Rivka'nın kimliği hakkında soruşturma yapanlar bölge halkıdır. Yitshak, onların bir kadını kaçırpı kocasını da sudan bir sebeple öldürebileceklerini bildiğinden, Avraam'ın taktiğini kullanıp Rivka'yı kızkardeşi olarak tanıtmıştır (p. 1, Ramban o.a.; 12:11, Ramban o.a.).

8. **Orada bir süre geçirdikten sonra** – Uzunca bir süre geçip kendilerine yönelik herhangi bir sarkıntılık meydana gelmeyince, Yitshak Rivka'yla olan gerçek ilişkisini saklama konusunda eski özeni göstermemeye ve Avimeleh'in, onların karı-koca olduklarından kuşku duyacağı şekilde davranmaya başlamıştır (Raşi; Raşbam).

12 יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׂנָה הַהִוא מֵאָה
 13 שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: שְׂדֵי שֵׁי יג וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלֹךְ
 14 וַיִּגְדֵּל עַד כִּי־גִדֵּל מֵאָה: יד וַיְהִי־לֹו מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר
 15 וַעֲבֹדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: טו וְכָל־הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר
 16 חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בְּיָמֵי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים
 17 כִּי־עֲצָמָתָ מִמֶּנּוּ מֵאָה: יז וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיֵּחַן בְּנַחַל־גֶּרָר
 18 וַיֵּשֶׁב שָׁם: יח וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּךְ | אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר
 19 חָפְרוּ בְּיָמֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת
 20 אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כַּשְׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו:
 19 יט וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:
 20 כ וַיִּרְיְבוּ רֹעֵי גֶרָר עִם־רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא
 שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:

daha ağır bir isme sahip olan “*Sitna – Düşmanlık*” (bkz. p. 21 açık.) adındaki ikinci kuyu, Bene-Yisrael’e yönelik düşmanlığın daha uzun ömürlü ve acımasız olduğu II. Bet-Amikdaş dönemini simgeler. “*Rehovot – Genişlik / Ferahlık*” adındaki üçüncü kuyu ise, çekişme ve düşmanlığın tamamen geçmişte kalacağı III. ve ebedi Bet-Amikdaş dönemine denk gelmektedir (Ramban).

Kuyular ayrıca, insanoğlunun bencil, gururlu, maddiyatçı ve tembel karakterinin altında yatan manevi zenginliğin de birer sembolüdür. Tüm insanlığın manevi babası olan Avraam, tüm dünyaya – eğer isterlerse! – neleri başarabileceklerini göstermeye çalışmış; bunu da, “*yüzeyin altında gömülü manevi zenginliği arayıp bulmayı*” simgeleyen kuyuları kazarak göstermiştir. Pelishtiler onun öğretilerine karşı çıkmışlar, fakat Yitshak ısrarla devam etmiştir.

19. Tatlı suyla coşan bir kuyu – İbranice *Mayim Hayim*. Tam çeviriyle “*yaşam suyu/coşkun su [ile dolu] kuyu*”. “Durmaksızın su veren kuyu” (İbn Ezra).

20. Su bizimdir! – “Kuyu vadide bulunuyor ve

bizim suyumuzu kullanıyor; bu nedenle bizimidir!” Fakat Tora bunun aksini söylemektedir. Bulunan su hiç durmamakta, sürekli coşmaktadır (bkz. ö.a.); dolayısıyla kendi yeraltı kaynağına sahiptir ve Pelishtiler’in kuyu veya nehirlerinden su sağlamakta değildir (Ramban). Burada da tarih boyunca sürgünlerde Yahudiler’e karşı kullanılacak o tanınmış iddiada bulunmaktadır: “Evet; kuyuyu kazdınız. Yani *delik* size ait; ama su bizim!” (Hirsch).

İtiraz – Raşi. İbranice *Esek*. Rabi Arye Kaplan bu pasuğu “[*Yitshak*] Kuyuya ‘*Meydan Okuma*’ adını verdi; çünkü ona meydan okumuşlardı” olarak çevirmiş. The Artscroll Chumash (Stone Edition) çevirisi ise “*Çekişme*” şeklindedir.

¹² Yitshak o bölgede ekim yaptı. O yıl, [ektiğine göre] yüz kat ürün elde etti; çünkü Tanrı onu mübarek kılmişti. ¹³ Böylece zenginleşmeye başlamış oldu. Ve çok varlıklı olana kadar zenginliği sürekli arttı. ¹⁴ Davar ve sığır sürülerinin yanında, büyük bir hizmetkar tayfasına sahip olmuştu.

Peliştiler onu kıskandılar. ¹⁵ Peliştiler, babası Avraam'ın günlerinde babasının hizmetkarlarının kazmış oldukları tüm kuyuları tıkayarak toprakla doldurdular.

¹⁶ Avimeleh Yitshak'a, "Yanımızdan ayrıl, çünkü bizden çok daha güçlü hale geldin" dedi.

¹⁷ Yitshak oradan ayrıldı ve yerleşmek üzere Gerar Vadisi'nde kamp kurdu. ¹⁸ Yitshak, babası Avraam'ın günlerinde kazılmış olan ve Peliştiler'in, Avraam'ın ölümünden sonra tıkadıkları su kuyularını tekrar kazdı. Onlara, babasının vermiş olduğu isimlerin aynılarını verdi.

¹⁹ Yitshak'ın hizmetkarları vadide kazı yaptılar ve orada, tatlı suyla coşan bir kuyu buldular. ²⁰ Gerar çobanları, Yitshak'ın kilerle sürtüşmeye girdiler ve "Su bizimdir!" dediler. [Yitshak] Kuyuya "İtiraz" adını verdi; çünkü ona itirazda bulunmuşlardı.

12. Yüz kat – Hasat, tahmin edilen miktarın yüz katıdır. Hahamlarımız'a göre, Yitshak Maaser ayırma endişesi sebebiyle, hasadın miktarını oldukça titiz bir şekilde hesaplamıştır (Raşi).

13. Böylece... – Tam çeviriyle "Adam büyüdü. Gittikçe büyüdü. Ta ki çok büyük olana kadar".

14. Peliştiler onu kıskandılar – Pasuk – zenginliğini değil – "onu" kıskandıklarını belirtmektedir. Rabi Samson Raphael Hirsch, bu kıskançlığın Yitshak'a kişisel olarak yöneltildiğini açıklar. Peliştiler Yitshak'ın başarısını kendilerine yönelik bir tehdit olarak görmüşlerdir. Bu, tarih boyunca sürgündeki Yahudiler'in başarılarına gösterilen, o çok iyi bildiğimiz tepkiye ilk işaret olarak görülebilir. Halklar, kendi vatandaşlarının başarılarından onur duyarlarken; 'uzaylı' Yahudiler'in başarılarını genelde tepkiyle karşılamışlardır.

15. Peliştiler ... tıkadılar – Peliştiler bu şekilde Avimeleh'in Avraam'la yaptığı antlaşmayı (21:27) ihlal etmişlerdir (Midraş Agadol). Kuyuların ileride başlarına çapulcularla iş açacağını iddia etmektedirler (Raşi), çünkü su kıtlığı yaşanan bir ülkede bu tip kuyular soyguncuları kolayca çekecek veya olası bir işgalci ordu, bunları su temini için kullanmak isteyecektir. Sonuç olarak, kuyuları kapatmak için "kendilerine" haklı ve yeterli bir neden vardır. Ne olursa olsun, bu olay, Gerar halkının gözünde, Avraam ile Yitshak arasındaki statü farkını göstermektedir. Avraam hayattayken, yerli halk, "Tanrı'nın Başkanı"na (23:6) olan saygılarından dolayı kuyularla uğraşmamışlardır (p. 18). Fakat kuyular Yitshak'a geçtiğinde, Peliştiler kendilerini daha serbest görmüşlerdir (Hirsch).

16. Çünkü bizden çok daha güçlü hale geldin – "Ben kral olduğum halde, evimde seninkiler kadar çok eşyam yok. Senin kraldan bile zengin olman bizim için büyük bir yüz karası!" (Ramban). Şehirde çeşitli asiller ve bakanlar yaşamaktadır. Avimeleh bu sebeple, Yitshak'tan şehri terk etmesini, çünkü bu kişilerin Yitshak'ın üstün zenginliğinden dolayı utandıklarını söylemektedir. Bu olay, ilerideki sürgünlerde de Yahudiler'in vatandaşlık haklarının kısıtlanacağına dair bir işarettir (Aamek Davar).

17. Gerar Vadisi – Ya da "Gerar Çayı" (Saadya). Burası, özellikle yağmurlu dönemlerde akan türde bir nehidir. Gerar ve Beer-Şeva'yı bağlayan ve güneye doğru akan bir çay mevcuttur. Bkz. 20:1 açık.

18. Babasının vermiş olduğu isimlerin aynılarını verdi – Bunu yaparken Yitshak'ı motive eden şey, babasına duyduğu saygıdır. Tora bu örnekle, kişinin gereksiz yere babasının yolundan ayrılmaması gerektiğini öğretmektedir (Rabenu Bahya).

19-22. Kuyularla ilgili, geleceğe ışık tutan tartışmalar. Çeşitli otoriteler, Tora'nın önemsiz birer ayrıntı gibi görünen, kuyularla ilgili bu bölümü neden bu kadar detaylı bir şekilde anlattığını nedenlerini bulmaya çalışırlar. Atalar'ın kişisel olarak yaşadığı olayların, Yahudi tarihine ışık tuttıkları prensibini göz önünde bulundurarak, Hahamlarımız bu üç kuyunun – ilk ikisi yıkılmış, ebedi olacak üçüncüsü de henüz inşa edilmemiş olan – üç Bet-Amikdaş'ı simgelediğini söylerler. "Esek – Çekişme" (bkz. p. 20 açık.) adındaki ilk kuyu, ulusların çekişmeleri sonucunda yıkılmış olan I. Bet-Amikdaş'ı simgeler. Esek'den

- 21 כֹּה וַיַּחֲפְרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת
- 22 וַיִּרְבוּ גַם-עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׁטְנָה: כִּב וַיַּעֲתֶק מִשֹּׁם וַיַּחֲפֹר
בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֻבּוֹת וַיֹּאמֶר
- 23 כִּי-עָתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפָרִינוּ בְּאֶרֶץ: רַבִּיעִי כִּג וַיַּעַל
24 מִשֹּׁם בְּאֵר שָׁבַע: כֹּד וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּלֵילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר
אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אֲבִיךָ אֶל-תִּירָא כִּי-אַתָּה אֲנֹכִי
- 25 וַיְבָרֶכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעָבוֹר אֲבֹרָהֶם עֲבָדִי: כֹּה וַיִּבֶן
שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּט־שֵׁם אֶהְלֹו וַיִּכְרוּ-שֵׁם
- 26 עֲבָדֵי-יִצְחָק בְּאֵר: כו וַאֲבִימֶלֶךְ הִלָּךְ אֵלָיו מִגֶּרָר וְאַחֲזֹת
27 מִרְעָהוּ וּפִיכֹל שׁוֹר-צָבָאוֹ: כז וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מְדוּעַ
בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וַתִּשְׁלַחוּנִי מֵאֲתָכֶם:
- 28 כח וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רָאִינוּ כִּי-הָיָה יְהוָה | עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא
אֵלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרַתָּה בְרִית עִמָּךְ:
- 29 כט אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעַנְנוּךָ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ
עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אַתָּה עֲתָה בְּרוּךְ יְהוָה:

Avimeleh, eski antlaşmayı sadece onaylamak değil, aynı zamanda güçlendirmek niyetiyle geldiğini söyleyerek cevap verir (bkz. s.a.). Avimeleh ayrıca bu antlaşmanın bir “*Ala – Beddua/Yemin*” olmasını istemiş ve buna ciddiyet kazandırmıştır (bkz. 24:41 aşk.).

28. Aramızda – Tam çeviriyle “*Aramızda; seninle aramızda*”. *Targum* ilk “*aramızda*”yı “*babalarımızın arasında*” olarak çevirmekte ve Avraam’la Avimeleh arasındaki ilk antlaşmadan bahsetmektedir. Anlaşıldığı üzere bu açıklama, şu anki Avimeleh’in, Avraam dönemindekini oğlu olduğu görüşü doğrultusundadır.

29. Sen de bize zarar verme – Alternatif olarak pasuk şu şekilde çevrilebilir: “*Eğer bizimle kötülük yaparsan!... [biz] sana dokunmamış, sana sadece iyilik yapmış ve seni barış içinde uğurlamıştık. Şimdi – Tanrı’nın mübarek kıldığı – sen [yap aynısını]!*” Bu

durumda, Avimeleh’in üstü kapalı bir tehdidi söz konusudur. Bu gibi durumlarda Tora, tehdidin içeriğini hayal gücüne bırakır. Böylece, burada edilen yeminin bir lanetle güçlendirildiği göz önünde bulundurulursa, Avimeleh’in, “*Bize kötülük yaparsan! – Tanrı sana bunu korkunç bir şekilde ödetsin*” dediği düşünülebilir (Ramban).

Sadece iyilik – “Halkı sana bulaşmamaları konusunda uyararak seni koruduk” (Ramban). Avraam’ın kuyularını tıkayan ya da bunlar için çekişmeye giren çobanlardan hiç söz açılmaması oldukça dikkat çekicidir. Olasılıkla – tüm anti-semitlerin yüzyıllardır yaptığı gibi – hareketlerinde haklılık payı olduğunu düşünmekte; üstelik Yitshak’ın müteşekkir olması gerektiğini bile savunmaktadırlar! Ne de olsa gazaplarını (!) insanlar yerine kuyulara yöneltmişlerdir.

Sen şimdi Tanrı’nın mübarek kıldığı birisin –

²¹ Başka bir kuyu kazdılar ve onun için de sürtüşmeye girdiler. [Yitshak, bu kuyuya] “Suçlama” adını verdi.

²² Oradan taşındı ve başka bir kuyu kazdı. Bu kez sürtüşmeye girmediler; bu sebeple adını “Geniş Alanlar” koydu. “Tanrı şimdi bizlere geniş alanlar bağışladı” dedi. “Artık ülkede verimli olabiliriz”.

²³ [Yitshak] Oradan Beer-Şeva’ya çıktı. ²⁴ Tanrı o gece ona göründü ve “Ben, baban Avraam’ın Tanrısı’yım” dedi. “Korkma; çünkü Ben seninleyim. Kulum Avraam’ın hatırına seni mübarek kılacak ve soyunu çoğaltacağım”.

²⁵ [Yitshak] Orada bir mizbeah inşa etti ve Tanrı’ya İsmi’yle dua etti. Çadırını oraya dikti ve Yitshak’ın hizmetkarları orada bir kuyu kazdılar.

²⁶ Avimeleh, bir grup arkadaşı ve başkomutanı Fikol ile birlikte, Gerar’dan [Yitshak’a] geldi. ²⁷ Yitshak onlara “Neden bana geldiniz?” dedi. “Benden nefret ediyorsunuz – beni yanımızdan kovmuştunuz!”

²⁸ “Tanrı’nın seninle olduğunu tam olarak anladık” dediler. “Seninle aramızda bir yemin gerçekleşmesini öneriyoruz. Seninle antlaşma yapalım. ²⁹ Tıpkı sana dokunmadığımız gibi sen de bize zarar verme. Sana sadece iyilik yaptık ve seni barış içinde uğurladık. Sen şimdi Tanrı’nın mübarek kıldığı birisin”.

21. Suçlama – Bkz. Ezra 4:6. İbranice *Sitna*. Bu sözcük “suçlayıcı melek” *Satan* ile aynı kökten gelmektedir (Rabi Arye Kaplan). The Artscroll Humash’taki (Stone Edition) çeviri ise “Düşmanlık” şeklindedir.

22. Başka bir kuyu kazdı – Bu kez, Yitshak kazı işlemini bizzat yönetmiş, ya da belki de başlangıcı gerçekleştirmek için ilk toprak parçasını kendisi kazmıştır. Herhangi bir sürtüşmenin olmamasının sebebi, kazı işiyle Yitshak’ın bizzat ilgilenmiş olmasıdır (*Aamek Davar*).

Geniş Alanlar – İbranice *Rehovot*. Beer-Şeva’nın yaklaşık 37km. güneybatısında, Beer-Şeva ile Gerar bölgesinden eşit uzaklıkta bulunan Rehueibe adlı bir kuyu mevcuttur. Yitshak’ın Gerar ile Beer-Şeva arasındaki çay boyunca ilerlemekte olduğunu görüyoruz.

23-25. Tanrı Yitshak’a güvence veriyor. Peliştiler’le arasında çıkan sorundan sonra, Yitshak, onların bir saldırı düzenleyip kendisini öldüreceklerinden korkmuş (Ramban), ya da düşmanlıklarından dolayı mallarını yitireceğini düşünmüştür (Sforno). Tanrı cevaben ona görünmekte ve onu koruyacağını söylemektedir. Tanrı’nın “Ben seninleyim” güvencesini vermesi, O’nun, Atalar’ın kusursuzluk dereceleri uyarınca, onların çeşitli faaliyetleriyle ilgili detayların bile bekçiliğini yapacağını göstermektedir.

25. Orada bir mizbeah inşa etti – Tıpkı Avraam’ın yaptığı gibi (12:7, 13:18), Yitshak, şefkatinden ve koruma sözünden dolayı Tanrı’ya teşekkür etmek için bir *korban* getirmektedir.

Yitshak, Tanrı daha önce kendisine bu toprakların tümüne sahip olacağını söylediği zaman (p. 3) bir mizbeah inşa etmemiştir. Çünkü bunu yapıp, verilen sözün herkes tarafından duyulmasına neden olarak yerel halkı kızdırmak istememiştir. Fakat şimdi, Yitshak’ın bereketli ve verimli olacağına dair verilen beraha, diğer insanlar için bir tehdit oluşturmamaktadır; o yüzden mizbeah inşa etmekte de sakınca yoktur (*Meşeh Hohma*).

26-33. Avimeleh, antlaşmayı yeniden onaylıyor. *Targum Yonatan*, Avimeleh’in fikrindeki bu ani değişikliği şöyle açıklar: “Yitshak, Gerar’dan ayrıldığı zaman kuyular kurumuş ve ağaçlar meyve vermemeye başlamıştı. Yerel halk bunu, Yitshak’ı kovmuş olmalarına bağladılar. Avimeleh, Gerar’dan kalkıp Yitshak’a bu sebeple gitmiştir.” Barış konusunda attıkları bu ilk adımın samimiyetini güçlendirmek için, Avimeleh’in, kuyularda Yitshak’la tartışmış olan çobanları da yanına almış olma ihtimali vardır (*Meşeh Hohma*).

26. Fikol – Ya da “*Fihol*”. Olasılıkla bir ünvandır; bkz. 21:22 açık. Bu olay Avraam ile Avimeleh arasında gerçekleşen ilk antlaşmadan yaklaşık 75 yıl sonra gerçekleşmektedir; bkz. 21:22-32.

27. Neden bana geldiniz? – Yitshak’ın bu adım karşısında pek de müteşekkik görünmemesi anlaşılabilir bir davranıştır. Ne de olsa Avimeleh, Avraam’la yaptığı antlaşmayı ihlal etmiş, kendisinin ve halkının vermiş oldukları söze değer vermediklerini göstermiştir. Öyleyse, bu yeni ziyaretin ne anlamı vardır? (Abravanel).

- 30-31 חמישי 6 ויעש להם משתה ויאכלו וישתו: 7א וישכימו
בבקר וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאתו
32 בשלום: 7ב ויהי | ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו
על-אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים:
33 7ג ויקרא אתה שבעה על-כן שם-העיר באר שבע עד היום
34 הנה: 8 7ד ויהי עשו בן-ארבעים שנה ויקח אשה
את-יהולית בת-בארי החתי ואת-בשמת בת-אילן החתי:
35 7ה ותהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה: 8
1 א ויהי כִּי-זָקֵן יִצְחָק וּתְכַהֵן עֵינָיו מֵרָאָת וַיִּקְרָא אֶת-עֶשָׂו |
בְּנֵן הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִנִי:

kadınları seçmiştir. Esav bu evlilikle, Avraam'ın misyonunu devam ettirmeye layık olan kişinin kendisi olmadığını kesin olarak göstermektedir. Zira Hiti bir kadın tarafından çekip çevrilen bir evde, Avraam'ın idealleri gömülmeye mahkumdur (Hirsch).

Hiti – Bkz. 10:15, 15:20, 23:5.

Beeri – Bu isme Oşea 1:1'de de rastlanmaktadır.

Yeudit – Bu isim ileri dönemlerde popüler bir Yahudi ismi haline gelmiştir. Bazı otoriteler Esav'ın, Yeudit'ten hiç çocuğu olmadığını ileri sürerler. Başkaları ise Yeudit'i, 36:2'de adı geçen Aolivama ile bağdaştırırlar (36:2, Raşi o.a.; Josephus Flavius, *Antiquites* 1:18:4).

Basemat – Bazılarına göre bu, 36:2'te adı geçen, Elon'un kızı Ada'dır (İbn Ezra b.a.; 36:2, Raşi o.a. Ayrıca bkz. 36:10, 13:17). Bazı otoriteler Esav'ın eşlerinin Seir topraklarından olduklarını yazar (*Sefer Ayaşar* s.73). Esav'ın eşlerinin babaları, Kenaaniler arasında önemli yere sahip kişilerdi (Radak; Josephus Flavius).

35. Sıkıntı kaynağı – İbn Ezra. İbranice **Morat Ruah**. Ya da “*manevi isyan kaynağı*” (Raşi). “*Yitshak ve Rivka'yı reddedip sinirlendiriyorlardı*” (*Targum Onkelos*). “*Kötü davranışlarıyla Yitshak ve Rivka'ya isyan ediyorlardı*” (*Targum Yonatan*).

27.

Bu bölüm, Tora'daki en önemli ve şaşırtıcı bölümlerden biridir. Önemlidir – çünkü Ata'nın duasını hangi oğulun alacağına karar verilmesi, Tanrı'nın Seçilmiş Halkı'nın kim olacağını da belirleyecek, böylece Yaakov, Esav ve ikisinin çocuklarının ebedi kaderleri belirlenmiş olacaktır. Şaşırtıcıdır – çünkü bir yandan, bir *Tsadik* olan Yitshak'ın, Esav'ı seçmek için gösterdiği inadı, diğer yandan da Rivka'nın, Yaakov'un duasını garantilemek için bu kadar açık bir komplo kurmasını anlamak oldukça zordur. Otoriteler bu konularda sayısız açıklama sunarlar; bizim açıklamamız bunların bir bölümünün derlemesi şeklindedir.

1-4. **Yitshak'ın, berahasını Esav'a verme yönündeki kararı.** Behor olduğu için, berahayı alma konusunda Esav'ın önceliği vardır ve Yitshak'ın onu bu haktan mahrum etmesi, aksini gerektirecek bir neden olmadığı sürece mümkün değildir. Anlaşıldığı kadarıyla Esav'ın Hiti kadınlarla olan evliliğine karşın, Yitshak, onun günahkarlık derecesinden haberdar değildir. Ayrıca Yitshak, olasılıkla, kan dökücülük ve diğer ciddi günahlara eğilimli olan Esav'ın, bu doğası ile savaşabilmek açısından bu berahaya daha fazla ihtiyacı olduğunu düşünmekte, Yaakov'un ise berahanın yardımına ihtiyaç duymadan, kendi iç-kuvvetiyle gelişip kutsiyete ulaşabileceğine inanmaktadır. Bu arada, Yitshak

³⁰ [Yitshak] Onlara bir ziyafet verdi; yediler, içtiler. ³¹ Sabah erken kalktılar ve birbirlerine yemin ettiler. Yitshak onları uğurladı ve [misafirler] onun yanından barış içinde ayrıldılar.

³² Aynı gün, Yitshak'ın hizmetkarları gelip, kazdıkları [yeni] kuyuyla ilgili ona haber verdiler ve ona "Su bulduk!" dediler. ³³ [Yitshak kuyuya] Şiva adını verdi. Bu sebeple şehrin adı bugüne kadar Beer-Şeva'dır.

[61. Esav Evleniyor]

³⁴ Esav 40 yaşındayken Hiti [milletinden] Beeri'nin kızı Yeudit'le ve Hiti Elon'un kızı Basemat'la evlendi. ³⁵ [Bu kadınlar] Yitshak ve Rivka için birer sıkıntı kaynağı oldular.

27

[62. Beraha]

¹ Yitshak yaşlandığında görüşü zayıflamıştı. Büyük oğlu Esav'ı çağırdı: "Oğlum".
"Efendim".

"Tanrı'nın açıkça mübarek kıldığı biri olarak, bize iyilikle davranmak senin gücün dahilinde. Bu sebeple bizim sana yaptığımız iyiliğin karşılığında şimdi bizimle antlaşma yap" (Raşi, Raşbam).

30. Genel olarak bir görüşmenin ardından birlikte yemek yemek gelenek olduğu için, Yitshak da antlaşmanın her iki tarafça kabul edilmesini simgeleyen bir ziyafet vermiştir.

31. **Sabah erken kalktılar** – Akşam yemeğinde içilen şarabın etkisini uyuyarak gidermişlerdir. Bu şekilde kimse, yeminin sarhoşken edildiğini iddia edemeyecektir (Tora Şelema, not 126).

32. **Aynı gün** – Avimeleh hala oradayken, Yitshak'ın hizmetkarları, Tanrı'nın iyilikseverliğini gösteren bu haberi getirmişlerdir. Bu haber, Peliştî delegasyonunun da Yitshak'tan etkilenmesini ve ona saygı duymasını sağlayacaktır. Ne de olsa Yitshak'ın adamları, bu yeni suyu hiçbir çekişme ya da düşmanlık olmadan bulabilmişlerdir. Bu da Yitshak'ın Erets-Yisrael'deki çabalarının başarıya ulaştığını göstermektedir (Radak).

33. **Şiva** – Bu sözcük, "Şeva – Yedi" sayısının, eril bir sözcüğün önüne geldiğinde aldığı halidir. Şeva ise dişil sözcüklerin önüne gelir. Ayrıca bkz. 21:31. Bazı otoriteler bunun, Avraam'ın Beer-Şeva'da kazmış olduğu ilk kuyunun (21:15) aynı olduğunu belirtirler. Bu kuyu da diğerleri gibi Peliştîler tarafından tıkanmıştı (Ramban). Başka bir fikre göre ise bu yeni bir kuyudur (Raşbam).

Bugüne kadar – Moşe Rabenu dönemine kadar. Tanah boyunca, "bugüne kadar" ifadesi, konuyu

kaydeden yazarın – Tora boyunca Moşe'nin – zamanını ifade eder (bkz. 19:37, Raşbam o.a.). Ancak istisnalar da vardır (bkz. 22:14 açık.).

Beer-Şeva – Avraam bu ismi sadece kuyuya ya da sadece çevresine vermişti (bkz. 21:14). Yitshak ise, kuyuyu içeren şehre de **Beer-Şeva** adını vermektedir (Radak). Dahası, Yitshak'ın vermiş olduğu bu isim, bölgenin kalıcı ismi olarak belirlenmiştir (Rabi Menaşe ben Yisrael, *Uzlaştırmacı* 48). Bu şehrin ismi iki konuyu yansıtmaktadır: Kuyu ve yemin (Ramban). Kuyuya hem "yedi" hem de "yemin" anlamına gelen **Şiva** ismi verilerek, bir yandan Avraam'ın Avimeleh'e vermiş olduğu yedi koyuna bir gönderme yapılmakta (21:28-31; bkz. 21:31 açık.), diğer yandan da edilen yeminin sağlandığıdır (İbn Ezra).

34-35. **Esav evleniyor.** Raşi *Midraş*'tan şu alıntıyı yapar: "Esav, [içten pazarlık konusunda] domuza benzer: Tıpkı [geviş getirmemesi sebebiyle gerçekte *Kaşer* olmayan (bkz. Vayikra 11:3, 11:7)] bir domuzun, 'Ben *Kaşer* bir hayvanım' dercesine çift [yarık] turnaklı ayağını uzatması gibi, Esav'ın soyundan gelen prensler de, bir yandan onurlu gözükmeye çalışırken, diğer yandan çalıp gasp ederler". Esav da böyledir. 40 yaşına gelene kadar ahlaksız bir şekilde yaşıyor, evli kadınları kocalarının ellerinden alıp ırzlarına geçiyordu. Şimdi 40 yaşına geldiğinde ise, o yaşta evlenen babasını örnek aldığı havasını yaratma amacıyla evlenmektedir (25:20. *Midraş* – *Bereşit Raba* 65; Raşi).

Fakat babasının aksine, Esav, Hiti kadınlarla evlenmiştir. Arzularını hala dizginleyememiş ve kötü karakteriyle uyuşacak bir ulusa mensup

ב וַיֹּאמֶר 2
 3 הִנֵּה-נָא זָקַנְתִּי לֹא יִדְעָתִי יוֹם מוֹתִי: ג וְעַתָּה שְׂאֵנָא כְּלִיד
 תְּלִיד וְקִשְׁתֶּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּרָה לִי צִידָה [צִיד]:
 4 ד וַעֲשֵׂה-לִי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֲהַבְתִּי וְהִבִּיאָה לִי וְאֶכְלָה
 5 בַּעֲבוּר תְּבַרְכֶּךָ, נַפְשִׁי בְטָרֶם אָמוּת: ה וּרְבִקָּה שָׁמְעַת בְּדַבָּר
 יִצְחָק אֶל-עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לְצוּד צִיד לְהַבִּיא:
 6 וּרְבִקָּה אָמְרָה אֶל-יַעֲקֹב בְּנָה לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמְעַתִּי
 אֶת-אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל-עֵשָׂו אַחֲיֶיךָ לֵאמֹר:

görmesinin bir nedeni vardır: Yitshak, annesinin öldüğü yaş olan 127'den önceki 5 yıl içine artık girmiştir. Hahamlarımız, böyle bir kilometre taşına geldiği zaman, kişinin, anne ya da babası içinde ilk ölenin yaşını geçemeyebileceğini düşünmesi gerektiğini belirtirler (*Midraş*).

3-4. Yitshak'ın yiyecek istemesini nedeni, fiziksel iştahını tatmin etmektir; böylece fiziksel gereksinimleri, berahayı verdiği sırada manevi yatını etkilemeyecektir. Peygamberlik için gereken *Ruah Akodeş*, ancak mutluluk içindeki bir kişinin üzerine yerleşebilir (*Talmud* – *Şabat* 30b), bu da tüm ihtiyaçların önceden tatminini gerektirmektedir (*Lekah Tov*; bkz. Ramban).

Esav'ın kan dökmeye eğilimli olması ve fiziksel zevklerine düşkünlüğü nedeniyle, Yitshak, onun, bu eğilimlerini, bir hayvan yakalayıp onu Kaşerut kurallarına uygun bir şekilde kesme suretiyle, Tanrı'nın hizmeti yönünde kullanmasını istemektedir (*Neot Adeşe*).

3. Ok kılıfı – *Targum Yonatan*; Raşbam; Radak; İbn Ezra. İbranice *Teli*. Bazı otoriteler bunu “kılıç” olarak çevirirler. Ancak sözcük İbranice'deki “*Tala* – *Asmak*” köküyle bağlantısı göz önünde bulundurularak, asılı duran ya da sarkan bir şeyi ifade eder. Dolayısıyla avlanmakta kullanılan bir ağ ya da kement olma olasılığı da söz konusudur.

4. Tam sevdiğim gibi – Bkz. 25:28. Yitshak Esav'ın, bu berahayı almadan önce, “ebeveyne saygı” mitsvasının getirdiği manevi avantajı bir kez daha elde etmesini istemektedir (*Sforno*). Yitshak, Esav'ı ava göndererek, görevi daha zorlaştırmakta ve bu sayede onun bu mitsvayı daha

zor şartlar altında yerine getirerek daha büyük bir manevi ödüle hak kazanmasını amaçlamaktadır (*Alşeh*).

5-17. **Rivka'nın planı.** İkizler henüz doğmamışken, küçüğün daha üstün olacağı kendisine bildirilmiş olan Rivka, berahayı Yaakov'un alması gerektiğini ve iki oğlunun bir arada yaşayamayacağını bilmektedir – çünkü Şem'in kendisine vermiş olduğu bilgiye göre, biri güçlendiğinde, diğeri zayıflayacaktır (25:23). Başka bir deyişle, Yitshak'ın her ikisini de Tanrı'ya hizmet yolunda birlikte görme isteğinin gerçekleşmesi mümkün değildir (bkz. p. 1-4 ačk.). Fakat Rivka'nın Yitshak'a bu bilgiyi iletmesi emredilmemiştir. Dolayısıyla Rivka'nın tek seçeneği, duasını Yaakov'a vermesi için Yitshak'ı kandırmaktır.

Yaakov için bu en önemli sınavdır. Hahamlarımız, Tanah'tan çıkardıkları sonuç uyarınca Yaakov'un “doğruluğu” sembolize ettiğini belirtirler. Ayrıca Yaakov'un almak üzere olduğu berahayı onaylayacak olan da, mühürü “*Emet* – *Doğruluk/Gerçek*” olan Tanrı'dır. Bu açıdan söz konusu sınav, Yaakov için kişisel bir *Akeda* niteliğindedir. Zira annesi ona berahayı babasını kandırarak almasını emretmektedir ve bu şekilde davranmak Yaakov'un doğasına tamamen aykırıdır. Bu durumda, iki kardeş de berahaya hak kazanmak için kendilerine göre zor görevleri yerine getirmek durumundadırlar: Esav hayatını tehlikeye sokarak avlanmakta; Yaakov ise evde kalmasına karşın, ruhunu ve manevi benliğini riske atmaktadır.

² “Bak; yaşlandım ve ne zaman öleceğimi bilmiyorum. ³ Şimdi; teçhizatını al – ok kılıfını ve yayını – ve kıra çıkararak benim için hayvan avla. ⁴ Bana, tam sevdiğim gibi, lezzetli bir yemek hazırla ve yemem için bana getir. Böylece ölmenden önce ruhum seni mübarek kılacaktır”.

⁵ Yitshak, oğlu Esav’a konuşurken Rivka dinlemekteydi. Esav hayvan avlayıp getirmek üzere kıra çıktı.

⁶ Rivka, oğlu Yaakov’a şöyle dedi: “Demin babanı, ağabeyin Esav’a konuşurken işittim. Şöyle diyordu:

Şem’in Rivka’ya söylediklerinden (25:23) [anlaşıldığı kadarıyla Rivka bunu Yitshak’a bildirme yetkisini kendisinde bulmadığı için] haberdar değildir. Ayrıca Behorluk hakkının artık Yaakov’a ait olduğunu da (25:33) bilmemektedir. Bu açıdan, berahayı Esav’a vermeye karar vermesi doğaldır (Ramban).

Aşağıda göreceğimiz gibi, Yitshak, biri Esav, diğeri de Yaakov için olmak üzere iki beraha tasarlamıştır. Bunların her ikisi de, berahayı alan kişinin ihtiyaçlarına ve doğasına göre düşünülmüştür. Bazı otoritelere göre Yitshak, iki kardeşin de Tanrı’nın milletinin birer parçası olması gerektiğini düşünmektedir: Yaakov Tora bilgisine ve manevi yükselişe önyak olacak, Esav ise Yaakov’u desteklemek ve ona yardımcı olmak için maddi başarılar kazanacaktır. Ve gerçekte eğer Esav bunu hak edecek değerde olsaydı – tıpkı Zevulun kabilesinin Yisahar’ın Tora öğrenimini desteklemek için ticareti üstlenmesi ve Mişna döneminde, zengin bir kişi olan Azarya’nın, bilge kardeşi Şimon’u desteklemesi gibi – bu da gerçekleşebilirdi. Fakat, *Ruah Akodeş* ile bilgilendirilen Rivka, Esav’ın bunu bile hak etmediğini biliyordu.

1. Görüşü zayıflamıştı – Yitshak bu aşamada 123 yaşındadır. Yıl Yaratılış’tan itibaren 2171’dir.

Raşi, Yitshak’ın gözlerinin zayıf düşmesi konusunda üç sebep sunar: (a) Yitshak’ın gözleri, Esav’ın eşlerinin kendi putlarına sundukları tütsülerden çıkan dumandan zarar görmüştür [kişi ne kadar üst düzeydeyse, kötülüğe karşı o kadar hassas olur. Yitshak, çevrelerini saran tütsü dumanından, diğer herkesten daha fazla etkilenmiştir]. Fakat Raşi’nin bu sözleri sembolik de olabilir. Nitekim *Midraş*, evinde sürüp giden putpe-restliği görmemesi için, Yitshak’ın gözlerini Tanrı’nın zayıflattığını belirtir (*Tanhuma*). *Sifte Hahamim* ise Raşi’nin bu sözleri direkt anlamıyla ifade ettiğini ve dumanın gözler için kötü olduğunu belirtir. Raşi’nin açıklamasının sebebi, bu sözlerin, Esav’ın eşlerinin Yitshak ve Rivka’ya verdikleri sıkıntı ile ilgili bahisten hemen sonra

gelmesidir. Fakat dumanın neden sadece Yitshak’ı etkilediği, Rivka’ya ise neden bir şey olmadığı açık olmadığı için, Raşi ikinci bir sebep vermektedir: (b) Yitshak, *Akeda* sırasında *mizbeaha* bağlıyken, hizmet melekleri [*Malahe Aşaret*] onun için ağlamışlar, gözyaşları Yitshak’ın gözlerine damlamış ve onları zayıflatmıştı. Bu sözler, Yitshak’ın acı çeken meleklerin görüntüsünü gördüğü anlamına gelmektedir ki, bu, normal bir insanın görebileceğinin ötesinde bir görüntüdür ve ‘parlaklık’ sebebiyle gözleri zayıflamıştır (*Midraş – Bereşit Raba, Yafe Toar* o.a.). Raşi’nin getirdiği bu ikinci sebep, Yitshak’ın dumandan Rivka’ya göre daha çok etkileniş sebebi olarak vermektedir. Ne de olsa Yitshak’ın gözleri, daha önceki bu tecrübeden dolayı zayıftır; ama Rivka’nınkiler değildir. Yine de Raşi, Yitshak’ın “ölümle eşdeğer” addedilen körlükten etkilenmesinin de bir sebebi olduğunu düşündüğünden üçüncü sebebi verir: (c) Tanrı’nın takdiri, Yitshak’ın gözlerinin zayıflaması gerektiğine karar vermişti. Zira Yaakov’un berahayı alabilmesi ancak bu şekilde gerçekleşebilecekti (*Midraş – Tanhuma*).

Raşi’nin Sözlü Tora eşliğindeki analizi kaydadeğerdir. Diğer yandan en basit anlamda, Yitshak’ın körlüğünü, yaşlılığın doğal bir sonucu olarak görmek de mümkündür. Ne de olsa Yaakov’un gözleri de ileri yaşlarda ağırlaşacaktır (48:10; Ramban). Bir başka açıklamaya göre ise bu, Yitshak’ın, Esav’ın kötü davranışlarını görmesine rağmen onu bundan alıkoymaması sebebiyle verilmiş bir cezadır (Sforno).

2. Bak; yaşlandım – “Ve hala hayattayken, berahamı vermek istiyorum” (Raşbam). Beraha, veren kişi ölüme yakın olduğu zamanlarda daha etkilidir; çünkü ruh, fiziksel sınırlamalar konusunda genç yaşlara göre daha özgürdür (Sforno).

Aslında Yitshak 123 yaşındadır ve 185 yaşında öldüğü düşünülürse, hayatının sonunda olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Ancak Yitshak’ın kendisini ölüme yakın

וְהִבֵּיאה לִי צִיד

7

וְעָשִׂה-לִי מִטַּעַמִּים וְאֹכְלָה וְאִבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי:

ח וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי לְאֲשֶׁר אָנִי מִצְוָה אֹתְךָ: ט לֶךְ-נָא 8-9

אֶל-הַצֹּאן וְקַח-לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים טָבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם

מִטַּעַמִּים לְאָבִיךָ כְּאֲשֶׁר אָהָב: י וְהִבֵּאתָ לְאָבִיךָ וְאָכַל בְּעֶבֶר 10

אֲשֶׁר יְבָרַכְךָ לִפְנֵי מוֹתִי: יא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-רַבְקָה אִמּוֹ הֵן 11

עָשׂוֹ אָחִי אִישׁ שָׁעָר וְאֹנְכִי אִישׁ חֶלֶק: יב אוֹלִי יִמְשְׁנִי אָבִי 12

וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלָה וְלֹא בִרְכָה:

יג וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלֶיךָ קָלָתְךָ בְּנִי אֵךְ שְׁמַע בְּקוֹלִי וְלֶךְ 13

קַח-לִי: יד וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטַּעַמִּים 14

כְּאֲשֶׁר אָהָב אָבִיו: טו וַתִּקַּח רַבְקָה אֶת-בְּגָדֵי עָשׂוֹ בְּנֵה הַגָּדִל 15

הַחֲמֹלֶת אֲשֶׁר אָתָּה בְּבֵית וַתִּלְבֹּשׂ אֶת-יַעֲקֹב בְּנֵה הַקֶּטָן:

טז וְאֵת עֹרֹת גְּדֵי הָעֲזִים הִלְבִּישָׁה עַל-יָדָיו וְעַל חֲלָקֹת 16

צוּאָרָיו: יז וַתִּתֵּן אֶת-הַמִּטַּעַמִּים וְאֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד 17

יַעֲקֹב בְּנֵה: יח וַיָּבֵא אֶל-אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִי מִי 18

אֹתָה בְּנִי:

vanları avlardı. Esav bu kıyafeti “arzulamış” ve sonunda Nimrod’u öldürüp ele geçirmiştir (*Sifte Hahamim*; bkz. 25:29 açık.). Babasına gösterdiği saygı sebebiyle daima övülen Esav, ona hizmet ettiği zamanlarda bu özel kıyafeti giyerdi (Raşbam).

18-27. Yaakov Yitshak’a geliyor. *Midraş*, Yaakov’un, babasının huzuruna başı önde ve gözü yaşlı bir şekilde geldiğini anlatır. Zaten kendisine ait olması gereken bir şeyi, komplo yoluyla elde etmek zorunda olmak onu fazlasıyla rahatsız etmektedir.

Yaakov’un, Yitshak’ı kandırmaya zorlandığı bir zamanda bile, doğruluğa mümkün olduğunca yakın kalma yönündeki gayreti dikkate değerdir. Açıklamalarda göreceğimiz gibi, Yitshak’a doğru-

dan doğruya yalan söylememek için, Yaakov karmaşık bir söylem kullanmış, cümlelerini, farklı şekillerde anlaşılabilir halde kurmaya gayret etmiştir. Çünkü yalancılık Yaakov için o kadar iticidir ki, yalan söylemek zorunda kaldığında bile doğruya yakın kalmaya çalışmıştır. Çeviride bazı açıklamalar zorlama gibi gözükmemektedir; fakat İbranice metin, bu açıklamalara kolayca yol vermektedir.

18. “Baba” dedi – Yaakov bir sonraki pasuğa kadar konuşmaya başlamamaktadır. “Baba” demesindeki tek amaç, Yitshak’ın onun sesini tanıyıp tanımadığını anlamaktır. Çünkü Yitshak sesini tanırsa, Yaakov planı uygulamayı hemen kesecek ve sadece babasını ziyarete gelmiş gibi davranacaktır (Alşeh).

⁷ ‘Bana av eti getirerek lezzetli bir yemek hazırla ki, yiyeyim ve ölümünden önce seni Tanrı’nın önünde mübarek kılayım’. ⁸ “Şimdi oğlum” [diye devam etti Rivka]. “Sesimi – sana vereceğim talimatı dinle. ⁹ Davar sürüsüne git ve oradan benim için iki seçkin genç oğlak al. Onlarla baban için, tam sevdiği türde lezzetli bir yemek hazırlayacağım. ¹⁰ Sonra yemesi için babana götür. Böylece ölümünden önce seni mübarek kılacaktır”.

¹¹ Yaakov, annesi Rivka’ya “Fakat ağabeyim Esav kılı biridir” dedi. “Ben ise pürüzsüz ciltli biriyim. ¹² Ya babam bana dokunursa? Sahtekar olduğumu düşünecek! Bu durumda üzerime **Beraha** değil lanet getirmiş olurum!”

¹³ Annesi ona “Sana edilecek her laneti üzerime alıyorum” dedi. “Sen sadece beni dinle – git ve istediğim şeyi getir”.

¹⁴ [Yaakov] Gitti; istediği şeyi alıp annesine getirdi. Annesi, tıpkı babasının sevdiği şekilde lezzetli bir yemek hazırladı. ¹⁵ Rivka daha sonra oğlu Esav’ın – evde, [Rivka’nın] yanında bulunan – en iyi kıyafetlerini aldı ve küçük oğlu Yaakov’a giydirdi. ¹⁶ Genç oğlakların postlarını da [Yaakov’un] kolları üzerine ve boynundaki kılsız bölgeye yerleştirdi.

¹⁷ Hazırlanmış olduğu lezzetli yemeği ve ekmeği, oğlu Yaakov’un eline verdi. ¹⁸ [Yaakov] Babasına geldi.

“Baba”

“Efendim... Sen kimsin oğlum?”

7. Tanrı’nın önünde – Rivka bu sözleri, babasının vereceği berahanın önemini Yaakov’un gözünde vurgulamak için eklemiştir. Beraha özellikle önemlidir; çünkü berahayı verdiği sırada *Ruah Akodes*, Yitshak’ın üzerine yerleşecektir (Radak). Ve böylesi bir berahanın geri alınması mümkün değildir. Dolayısıyla, berahayı Esav’ın alması halinde, bu beraha ebediyen onun soyunda kalacak ve Yaakov, Esav karşısında hiçbir zaman başını bile kaldıramayacaktır (Ramban).

8. Sana vereceğim talimatı dinle – Tam çeviriyle “sana emrettiğim şeyi dinle”. Yaakov’un bu plana katılmakta isteksiz davrandığını gören Rivka, Yaakov’a “Oğlum olarak benim sözüme itaat etmek zorundasın” imasında bulunmaktadır (*Divre Yirmeyau*). Rivka berahanın aslında Yaakov’un hakkı olduğunu bilmektedir (25:23). Ancak bu düzeni kurmamış olsa, Yaakov’un berahayı elde etmesi hiçbir şekilde mümkün olmayacaktır.

11. Yaakov, annesinin planına itiraz etmektedir. İtirazın konusu, planın işe yaramaması durumunda, amaca ulaşmamakla kalınmayıp, Yaakov’un bundan zarar bile görebileceğidir.

12. Ya babam bana dokunursa – “Babamın şüphelenmesi için hiçbir neden olmayabilir. Yine de beni en azından sevgiyle bile okşasa, pürüzsüz cildimi fark edecektir”. Yaakov’un burada sesinin tanınabileceğinden endişe etmemesi dikkat çekicidir. Anlaşılan iki kardeşin sesleri birbirine benzemekte (bkz. p. 22), ya da Yaakov, Esav’ın sesi-

ni taklit edebilmektedir (Ramban).

13. Her laneti üzerime alıyorum – “Bütün sorumluluk bana ait”. Rivka, herhangi bir lanet olmayacağından emindir, çünkü “büyüğün küçüğe hizmet etmesi” hakkındaki kehanetin doğru olduğundan emindir (25:23; Raşbam).

Rivka, “Babanın seni lanetlemesinden korkma. Öyle bir şey olursa, lanet sana değil bana gelsin” demektedir. Zira şefkat ve çocuklarını korumak için acı çekmeye daima hazır olmak, kadınlara özgüdür (İbn Ezra; Yoel Or).

14. Gitti ... getirdi – Yaakov için berahanın çok değerli olduğunu bildiğimiz için, onun babasına vereceği yiyeceği getirmek için acele ettiğini düşünebiliriz. Ne de olsa Avraam da konuklarını karşılamak için koşmuş (18:2); ayrıca, Eliezer ve Rivka’nın anlatımlarında da aceleye yönelik göndermeler yapılmıştır. Fakat bu pasuk, Yaakov’un aksi yönde davrandığını belirtmektedir. Çünkü Yaakov bu plana pek de isteklice katılmamış, sadece annesinin isteklerini, hem de oldukça tereddütlü bir şekilde yerine getirmiştir (*Aktav Veakabala*).

15. Esav’ın en iyi kıyafetleri – Alternatif olarak “temiz kıyafetleri” (*Targum Onkelos*). İbranice **Hamudot**. Raşi bu sözcüğün “**Hamad** – Arzulamak” köküyle olan bağlantısından yola çıkarak, bu elbisenin eskiden Nimrod’a ait olduğunu belirtir. Usta bir avcı olan Nimrod, üzerinde çeşitli hayvanların resimleri olan bu kıyafetini giyer, bu sayede kendine çektiği hay-

יט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו אֲנֹכִי עֹשֶׂה בְּכֹךָ
 עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם-נָא שָׁבָה וְאֶכְלָה מִצִּידִי
 20 בַּעֲבוּר תְּבָרְכֵנִי נַפְשִׁי: כ וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-בָּנָו מִהֲזֶה מִהֲרַת
 21 לְמִצָּא בְנֵי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנַי: כֹּא וַיֹּאמֶר
 יִצְחָק אֶל-יַעֲקֹב גִּשָּׁה-נָּא וְאִמְשָׁךְ בְּנֵי הָאֶתֶרָה זֶה בְּנִי עֹשֶׂה
 22 אִם-לֹא: כב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקְלִי
 23 קוֹל יַעֲקֹב וְהִידָּם יְדֵי עֹשֶׂה: כג וְלֹא הִפִּירוּ כִּי-הָיוּ יָדָיו
 24 כִּידֵי עֹשֶׂה אָחִיו שְׁעָרָת וַיְבָרְכֵהוּ: כד וַיֹּאמֶר אֶתֶרָה זֶה בְּנִי
 25 עֹשֶׂה וַיֹּאמֶר אָנִי: כה וַיֹּאמֶר הַגִּשָּׁה לִי וְאֶכְלָה מִצִּיד בְּנֵי
 לְמַעַן תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי וַיִּגַּשְׁלוּ וַיֹּאכְל וַיָּבֹא לוֹ יִין וַיִּשְׁתָּ:
 26-27 כו וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גִּשָּׁה-נָּא וְשָׁקֵה-לִי בְנֵי: כז וַיִּגַּשׁ
 וַיִּשְׁקֵל-לוֹ וַיֵּרַח אֶת-רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנֵי
 בְּרִיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה:

eden “sesi”ndedir. Hahamlarımız’ın öğrettiği üzere (*Talmud – Gitin* 57b), bir dua etkili olduysa, dua edenlerin arasında mutlaka Yaakov’un soyundan biri var demektir. Esav’ın “gücü” ise kan dökücü “elleri”ndedir. Esav’ın soyundan gelen Roma İmparatorluğu’nun elleri, II. Bet-Amikdaş’ı yıkmış ve Yahudiler’i topraklarından sürmüştü. Yine Hahamlarımız’ın öğretisine göre, bir ordu zafer kazandıysa, muzafferlerin arasında mutlaka Esav’ın soyundan gelen biri var demektir (a.y.).

26. Beni öp – Kabala’ya göre öpücük, Yitshak’ın bu noktada gereksinim duyduğu derin maneviyatı ortaya çıkarmak içindir. Zira vereceği berahaya hazırlık olarak, Şehina’nın Yitshak’ın üzerine yerleşebilmesi için bu maneviyat gereklidir (Alşeh).

27. Elbiselerinin kokusu – Biraz düşünersek; söz konusu “elbise” nedir? Keçi derisi! Ve hepimiz biliriz ki yıkanmış keçi derisinin kokusu olabilecek en keskin ve kötü kokulardan biridir! Öyleyse Yitshak’a güzel gelen koku nedir? Bu bize, Yaakov’un girişiyle birlikte, odaya Eden

Bahçesi’nin güzel kokusunun yayıldığını öğretmektedir. Yitshak’ın algıladığı hoş koku işte budur (Raşi).

Etkileyici bir Midraş şöyle der: ‘[Pasuktaki “Elbiseleri” için kullanılan *Begadav*, sözcüğünü farklı noktalararak] “*Bogedav* – Hainleri” oku. *Tıpla Yosef Meşisa ve Tserorot’lu Yakum gibi*’ (*Yalkut Şimoni* 115). Midraş’ın sözünü ettiği bu iki kişi, II. Bet-Amikdaş zamanında yaşamış ve Yahudiliği bırakmış kimselerdir. Her ikisi de halklarına ihanet ve Tora’yı ihlal etmişler; fakat en sonunda ikisi de pişmanlık duyup, günah işlemeye devam etmektense, ölümü seçmişlerdir (bkz. *Midraş Raba* 65:22). Yitshak *Ruah Akodeş*’le, işte bu “hainlerin” kokusunu alıp sevinmiştir. Zira Yaakov’un soyundan gelecek olan “hainler” bile örnek kişiler olacaktır. Yaakov’un berahayı hak edecek kutsiyette olduğunu gösterecek daha iyi bir delil düşünülemez. İşte bu, Yitshak’ı, Şehina’nın kendi üzerine yerleşmesini sağlayacak mutluluğa erdirmiştir. Midraş’ın sözünü ettiği manevi güç, her nesilde Bene-Yisrael’in gösterebilmeyi başardığı bir güçtür. Zira her nesilde, Yahudiler, ne kadar uzaklaşmış olurlarsa olsunlar,

¹⁹ Yaakov, babasına “Benim” dedi. “Behor oğlun Esav. Bana söylediğin şekilde yaptım. Lütfen dik otur ve avımdan biraz ye. Böylece ruhum beni mübarek kılacaktır”.

²⁰ Yitshak, oğluna “Nasıl bu kadar çabuk bulabildin oğlum?” diye sordu.

“Tanrım önüme rast getirdi”

²¹ Yitshak Yaakov’a “Biraz yaklaş da sana dokunayım oğlum” dedi. “Acaba sen gerçekten oğlum Esav mısın, değil misin?”

²² Yaakov, babası Yitshak’a yaklaştı ve [Yitshak] ona dokundu. “Ses Yaakov’un sesi, ama eller Esav’ın elleri” dedi. ²³ Onu tanıyamamıştı; çünkü elleri, Esav’ın elleri gibi kılıydı. [Yitshak] Onu mübarek kılmaya hazırlandı.

²⁴ “Sen gerçekten oğlum Esav mısın?”

“Benim”

²⁵ “Öyleyse servis yap da, oğlumun avladığı eti yiyeyim. Böylece ruhum seni mübarek kılacaktır”.

[Yaakov] Ona servis yaptı ve [Yitshak] yedi. Sonra da [Yaakov] ona şarap getirdi ve [Yitshak] içti.

²⁶ Babası Yitshak ona “Yaklaş ve beni öp oğlum” dedi.

²⁷ [Yaakov] Yaklaşıp onu öptü. [Yitshak, bu sırada onun] Elbiselerinin kokusunu aldı ve onu mübarek kıldı.

“İşte oğlumun kokusu; tıpkı Tanrı’nın mübarek kıldığı bir çayırın kokusu gibi” dedi.

19. Benim; Behor oğlun Esav – Raşi açıklar: “[Bunu sana getiren] Benim. Behor oğlun [ise] Esav’dır”. Bu, Yaakov’un, farklı yönlerde çikilebilecek şekildeki konuşmasına bir örnektir. Zira pasuk “Ben Behor oğlun Esav’ım” şeklinde de anlaşılabilir. Bu bir yalan olacaktır; oysa Yaakov’un sözlerinin kesinlikle yalan olduğu [Raşi’nin açıklaması doğrultusunda] söylenemez. Başka bir görüşe göre ise, Yaakov alçak sesle “Benim” dedikten sonra yüksek sesle “Behor oğlun Esav” diye devam etmiştir (İbn Ezra).

Bana söylediğin şekilde yaptım – Yaakov’un genel terimlerle konuşmasına bir başka örnek: “Geçmişte çeşitli vesilelerle bana söylediğin şekilde yaptım [=yapmıştım]” (Raşi). Oysa yalandan çekinme, Yaakov rahat bir şekilde “bana söylediğin gibi, kıra çıktım, avlandım, pişirdim sana getirdim” gibi sözler kullanabilirdi.

Avımdan – İbranice *Tsayid*. Yaakov yine sözcüğü dikkatlice seçmiştir. Zira bu sözcük, bazı durumlarda avlanmamış yiyecekler için de kullanılır (Rabenu Hananel).

20. Çabuk bulabildin – Yitshak, Esav’a verdiği görevi zorlaştırmak ve mitsvanın manevi ödülünü artırma amacıyla, silahlarını alıp doğaya gitmesini istemişti (p. 3; bkz. p. 4 ačk.). Bu açıdan “Esav”ın çabuk dönmesi, Yitshak’a, onun görevini tam anlamıyla yerine getirmediği izlenimi vermiştir.

Tanrım önüme rast getirdi – Yitshak, Yaakov’un

bu cevabını “Aslında uzaklarda avlanmayı planlamıştım; fakat Tanrı avı evin yakınlarında, normalde hiç av hayvanı bulunmayan bir yerde karşıma çıkardı” şeklinde yorumlamıştır. Bu da [Yitshak için] söz konusu “tesadüf”ün Tanrı tarafından Yitshak’ın onuruna ayarlandığına dair bir kanıt niteliğindedir (Malbim). Ve elbette berahayı verme konusunda önemli bir engelin aşımı anlamına gelmektedir.

21. Biraz yaklaş – Yaakov’un Tanrı’nın İsmi’ni kullanması (bkz. ö.p.), Yitshak’ı şüphelelendirmiştir; zira normalde Esav’ın bu şekilde konuşmadığını gayet iyi bilmektedir (Raşi). Ancak Yitshak, Esav’ın aslında çok dindar olduğu için, Tanrı’nın İsmi’ni kullanmamaya alıştığı fikrindedir. Esav’ın, “mesleği gereği” çoğunlukla kirlı yerlerde bulunduğu veya yeterli konsantrasyon olmadan kullanmaktan korktuğu için Kutsal İsmi ağzına almadığını düşünmektedir (Ramban).

22. Ses Yaakov’un sesi, ama eller, Esav’ın elleri – Hahamlarımız Yaakov ve Esav’ın seslerinin çok benzeştiğini ve Yitshak’ın hiçbir zaman ikisinin seslerini birbirlerinden ayırt edemediğini açıklarlar. Bu nedenle Yitshak’ın, Yaakov’un “sesini” tanımış olması olası değildir. Dolayısıyla Yitshak’ın ayırt ettiği şey “konuşma tarzı”dır. Zira Yaakov, nazik bir ses tonuyla konuşması bir yana, Tanrı’nın İsmi’ni kullanmıştır (Raşi).

Alternatif olarak, Yaakov’un “gücü”, onun dua

שְׁשִׁי כַּח וַיִּתֵּן-לָהּ הָאֱלֹהִים 28

מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: כַּמֵּי יַעֲבֹדוּךָ 29

עֲמִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ [וַיִּשְׁתַּחֲוּ] לָהּ לְאֲמִים הַזֶּה גְּבִיר לְאַחֶיךָ 30

וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהּ בְּנֵי אִמְךָ אֲרֻרָה אֲרוּר וּמְבֹרָכָה בְּרוּךְ: וַיְהִי 31

כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֶךְ אֶת-יַעֲקֹב וַיְהִי אֵךְ יֵצֵא יֵצֵא 32

יַעֲקֹב מֵאֵת פָּנָי יִצְחָק אָבִיו וַעֲשֹׂן אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ: וְהָיָה 33

גַּם-הוּא מִטַּעֲמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יְקֻם אָבִי 34

וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנוֹ בַּעֲבֹר תְּבָרַכְנִי נַפְשִׁי: וְהָיָה לוֹ יִצְחָק 35

אָבִיו מִי-אֶתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בִנְךָ בְּכֹרֶךָ עֲשֹׂן: וְהָיָה לוֹ יִצְחָק 36

חֲרָדָה גְּדֻלָּה עַד-מָאֵד וַיֹּאמֶר מִי-אֶפְּוֹא הוּא הִצֵּד-צִיד וַיָּבֵא 37

לִי וְאָכַל מִכָּל בֶּטֶרֶם תָּבוֹא וְאֲבָרַכְהוּ גַם-בְּרוּךְ יִהְיֶה: 38

וְהָיָה לוֹ יִצְחָק עֲשֹׂן אֶת-דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צָעָקָה גְּדֻלָּה וּמְרָה 39

עַד-מָאֵד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם-אֲנִי אָבִי: 40

30-40. Esav berahasını almak için geliyor. Esav, Yaakov'un berahayı güvence altına almasının hemen ardından gelip olayları öğrenince, aynı anda hem büyük öfke, hem de şiddetli keder duygularına kapılmaktadır. Yitshak'ın başka bir beraha daha verebileceğini düşünerek, kendisini de mübarek kılması için yalvarmaktadır.

30. Yaakov ... tam çıkmıştı ki – Yaakov tam çıkarken, Esav girmiştir (Raşi). Midraş, Tanrı'nın, Esav'ın av sırasında çok şanssız olmasını sağladığını belirtir. Bu şekilde, Yaakov, hak ettiği berahayı alacak zamanı bulabilmektedir.

31. Otoriteler, Esav'ın Yitshak'la konuşurken kullandığı sözleri ve kendinden emin tavrını Yaakov'unla karşılaştırırlar. Fark çok belirgindir.

32. Kimsin sen? – Yitshak, bu yeni gelenin, Esav'ın beraha aldığını duyup, kendi de beraha istemek üzere gelen Yaakov olduğunu düşünmektedir (Ramban).

33. Son derece şiddetli bir titreme – Yitshak'ın bu denli korkutan, Esav'ın girişiyse, Geinam'ın

açıldığını hissetmesidir. Bu, Yaakov'un odaya girişiyle etrafa yayılan Gan Eden kokusuyla (bkz. p. 27 açk.) büyük bir tezat teşkil etmektedir (Raşi).

Esav'ın girmesiyle Geinam'ı hissetmek, Yitshak'a işin başından beri kandırıldığını fark ettirmiştir – Esav gerçekten kötüdür. Yitshak, bu hissi, büyük oğlu tarafından bu kadar yanlış yönlendirildiği için cezalandırılacağına dair bir işaret olarak yorumladığı için korkmuştur (Pirke DeRav Kahana).

Öyleyse – Sforno. İbranice Efo. Ya da “Kim ... nerede ... o; hayvan avlayıp bana getiren?!” (Raşi).

Beraha onda kalacak – Tam çeviriyle “O da mübarek olacak”. Yitshak, berahanın Ruah Akodesh ile verilmiş olduğunun bilincindeydi. Dolayısıyla doğru yere gitmiş olması gerekiyordu. Bu noktada Yitshak, Tanrı'nın belirlediği kişinin Yaakov olduğunu artık kesin olarak anlamıştır (Midraş – Bereşit Raba 67; Sforno).

²⁸ “Ve Tanrı sana göklerin çiyinden ve yeryüzünün yağından [versin ve] bol buğday ve şarap bahşetsin. ²⁹ Milletler sana hizmet etsin, hükümdarlıklar sana eğilsin. Kardeşlerine efendi ol, annenin çocukları sana eğilsinler. Sana lanet edenler lanetlidir, seni mübarek kılanlar mübarektir”.

³⁰ Yitshak Yaakov’u mübarek kılmayı tamamladıktan sonra, Yaakov babası Yitshak’ın önünden tam çıkmıştı ki, ağabeyi Esav avdan döndü. ³¹ O da lezzetli bir yemek hazırladı ve babasına getirdi. “Babam kalksın ve oğlunun avladığı etten yesin” dedi babasına. “Böylece ruhun beni mübarek kılacaktır”.

³² Babası Yitshak ona “Kimsin sen?” dedi.

“Ben senin oğlun, Behor oğlun Esav’ım” diye cevap verdi.

³³ Yitshak son derece şiddetli bir titremeye sarsıldı. “O... hayvan avlayıp bana getiren kim öyleyse?!” dedi. “Sen gelmeden önce hepsini yedim ve onu mübarek kıldım. **Beraha** onda kalacak”.

³⁴ Esav babasının sözlerini duyduğu anda, son derece şiddetli ve acı bir çığlık attı. Babasına “Beni de mübarek kıl baba!” diye yalvardı.

geri gelip [= Teşuva yapıp] Ataları’nın maneviyat yoluna dönebilmenin inanılmaz örneklerini vermişlerdir.

28-29. Beraha. Şehina’nın, üzerine yerleştiğini hissettiği anda, Yitshak karşısındaki kişinin berahayı almayı hak ettiğini artık anlamıştır.

28. Ve Tanrı sana... – Beraha bu cümle ile başladığı ve dolayısıyla yeni bir konuya girildiği için, buradaki “ve” bağlacı gereksiz görünmektedir. Dolayısıyla, Raşi *Midraş*’tan alıntı yaparak burada sürekli ve tekrarlanan bir süreçten söz edildiği açıklamasını yapmaktadır: “Tanrı sana bu berahayı tekrar tekrar, hiç durmadan bahşetsin”.

İbranice’de isimlerin başına bir “E” harfi gelmesi İngilizce’deki “the” sözcüğü gibi belirleyici bir etki yapar. Pasukta Tanrı’ için **A-E-lo-im** sözcüğünün kullanılmasında da böyle bir durum söz konusudur. Buradaki vurgu, Tanrı’nın Yargı Niteliği’ni yansıtan İsmi **E-lo-im**’in üzerindedir. Dolayısıyla Yitshak, Tanrı’nın Yaakov’a bu berahayı, ancak bunu gerçekten hak ettiği takdirde bahşedeceğini ima etmektedir. Diğer yandan Esav’a verilen berahada böyle bir şart yoktur: “Yerleşim yerin yeryüzünün yağlı kesimlerinden olacak – hak etsen de etmesen de” (p. 39 açık.; *Midraş Tanhuma*’dan yaptığı alıntıyla Raşi; ancak oradaki çevirimiz Ramban’a göredir).

Diğer yandan Yitshak’ın, berahasını Esav’a verdiğini sandığı ve Esav’ın, “hak etme” şartını yerine getirme ihtimalinin yok denecek kadar düşük olduğu göz önünde bulundurulduğu zaman, bu anlaması biraz zor bir *Midraş*’tır. Bu sebeple, bu sözlerin, Yitshak’ın ağzında *Ruah Akodeş* ile Tanrı tarafından yerleştirildiğini kabul

etmemiz gerekir.

Buğday ve şarap – Gerçek anlamlarına ek olarak; “buğday”, hayatın temel gerekliliklerini, “şarap” da mutlaka gerekli olmamasına rağmen hayatın zevklerini temsil eder. Buğday ve şarap, Tora öğrenimi konusunda da simgeseldir. “Buğday”, Tora metin ve kanunlarının, temel ve kesinlikle gerekli öğrenimini; “şarap” ise öğrenime baharat katan derin bakışları ve sırları sembolize eder. *Gematriya*’da “**Yayin** – **Şarap**” sözcüğünün sayısal değeri (70), “**Sod** – **Sır**” sözcüğü ile eşittir.

29. Yitshak’ın, hala Esav’ı kutsadığını düşündüğüne dair görüş doğrultusunda, bu pasuk açıkça, Yitshak’ın Yaakov’u Esav’ın hakimiyeti altında görmek istediği anlamına gelmektedir. Sforno, Yitshak’ın Esav’ı Yaakov’a üstün kılarken, Yaakov’un iyiliğini düşündüğünü belirtir. Buna göre Yitshak, Yaakov’un ne manevi gelişimini etkileyecek maddi sorumluluklar üstlenmesini, ne de kendini kaptırabileceği maddi zenginlik ve güce sahip olmasını istemiştir. Böylece Yitshak’ın idealine göre, Yaakov Erets-Yisrael’i miras alarak Tanrı’ya hizmet etmekte özgür olacak, Esav ise toprağı yönetecek ve burada yaşayanların gereksinimlerini karşılayacaktır (ancak bkz. p. 5-17 açık.). Yitshak’ın, Erets-Yisrael’i Yaakov’un miras almasını ve Avraam’ın manevi berahasına Yaakov’un sahip olmasını istediği 28:4’ten açıkça anlaşılmaktadır. Zira Yitshak orada, Yaakov’u mübarek kıldığını kesin olarak bilmekte ve bu berahada, hem “*Avraam’ın berahası*”nı hem de “*Ülke*”yi vurgulamaktadır (Sforno).

Sana lanet eden lanetlidir... – Bkz. 12:3.

35 **וַיֹּאמֶר בָּא**
 36 **אֲחִיךָ בְּמַרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתּוֹ: וַיֹּאמֶר הִכִּי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב**
וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת-בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עָתָה לָקַח
 37 **בְּרִכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא-אֶצְלֶתָ לִי בְרָכָה: הִנֵּה וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר**
לַעֲשׂוֹ הֵן גָּבִיר שְׁמָתוֹ לְךָ וְאֶת-כָּל-אָחִיו נָתַתִּי לְךָ לַעֲבָדִים
 38 **וְדָגָן וְתִירָשׁ סִמַּכְתִּיו וְלֶכְהָ אִפּוּא מָה אַעֲשֶׂה בְנִי: הִנֵּה וַיֹּאמֶר**
עֲשׂוֹ אֶל-אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא-לְךָ אָבִי בְּרַכְנִי גַם-אֲנִי
 39 **אָבִי וַיִּשָּׂא עֲשׂוֹ קֶלֶו וַיִּבֶךְ: הִנֵּה וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו**
הִנֵּה מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֶךָ וּמִטְלֵ הַשָּׁמַיִם מֵעַל:
 40 **מִן-עַל-חֶרְבֶךָ תַּחֲיֶה וְאֶת-אֲחִיךָ תַעֲבֹד וְהִיא כַּאֲשֶׁר תִּרְדּוּ**
 41 **וּפְרִקְתָּ עָלָיו מֵעַל צִוְּאָרָה: מֵא וַיִּשְׁטֵם עֲשׂוֹ אֶת-יַעֲקֹב**
עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ בְלָבוֹ יִקְרְבוּ יָמֵי
אָבִל אָבִי וְאַהֲרָגָה אֶת-יַעֲקֹב אָחִי:

ne de olsa, yeryüzünün yağlı kesimleri ve gökyüzünün çiyi ile mübarek kılınmıştır. Berahanın teması, Esav'ın savaşlarda zafer kazanması ve başarılı olmasıdır (Ramban). Dünyayı fetheden Roma İmparatorluğu'nun Esav'ın soyundan geldiği göz önünde bulundurulursa, berahanın gerçekleştiği açıktır (Abravanel).

Kardeşine hizmet edeceksin – Bu da bir berahandır: Yabancı bir işgalciye hizmet etmektense *kardeşine* hizmet etmek daha iyidir (Radak).

Sıkıntılarının çoğalınca – Ya da “*mağdur duruma düştüğünde*”. “Eğer Bene-Yisrael Tora’yı ihlal ederse ve bunun sonucunda sana hükmetme yetkisine layık olmazsa, o zaman babasından aldığı berahayı hak etmemiş – başka bir deyişle hakkı olmayan bir berahayı senden çalmış – seni *mağdur duruma düşürmüştür* olur. İşte o zaman *onun boyunduruğunu kırıp atabileceksin*” (Raşi). Bu, Rivka’ya hamileliği sırasında Şem tarafından verilen bilgiyle tutarlılık içindedir: İki oğlu aynı anda güçlü olmayacak, birisi yükselirken, diğeri düşecektir (25:23).

41-45. Esav'ın Yaakov'a karşı nefreti. İki

kardeş arasında ezelden beri süregelen rekabet, Esav'ın uygun bir zamanda kardeşini öldürmeye karar vermesiyle yoğunlaşmaktadır. Bu, Esav'dan sonra gelenlerin de nesilden nesile taşıyacakları ve uygulamaya çalışacakları bir karardır. Fakat *Pesah Agadası*’nda okuduğumuz gibi, “*Kutsal-Ve-Mübarek-Olan, bizi ellerinden [daima] kurtarır*”.

Esav'ın babasına olan saygısı eksilmiş değildir; dolayısıyla ona üzüntü vermek istememektedir (Raşi). Belki de, Yaakov'a zarar verdiği takdirde, Yitshak'ın kendisini lanetleyeceğinden, verdiği berahanın bir lanete dönüşeceğinden korkmaktadır (Ramban). Her ne sebepten olursa olsun Yaakov'a, Yitshak hayattayken dokunmama kararını vermiştir. Diğer yandan Rivka, bu karara rağmen, Yaakov'un zarar görmesinden Yitshak hayattayken bile korkmaktadır. Olasılıkla, Yaakov'la her gün görüşmenin, Esav'ı bir şekilde alevlendirip ona kontrolünü kaybettirebileceğini düşündürmektedir. Bu sebeple, Esav niyetini Yitshak hayattayken gerçekleştirmeyeceğini söylemiş olmasına karşın, Rivka bunun ne zaman olacağını kestiremediğinden, Yaakov'a çok geç olmadan kaçmasını emretmektedir (*Or Ahayim*).

³⁵ “Kardeşin hileyle geldi... ve **Berahanı** aldı”.

³⁶ “İsminin Yaakov olması ne kadar uygun! İkinci keredir arkamdan geliyor. **Behorluk** hakkımı almıştı; şimdi de **Berahanı** aldı!”

“Bana da bir **Beraha** ayıramaz mıydın?” diye yalvardı.

³⁷ “Ama onu sana efendi kıldım” diye cevaplamaya çalıştı [Yitshak]. “Tüm kardeşlerini de ona hizmetkar olarak verdim. Buğday ve şarabı onunla bağdaştırdım. Sana ise ... bu durumda ... ne yapabilirim ki oğlum?”

³⁸ Esav babasına “Sende yalnız bir tane mi **Beraha** var baba?” dedi. “Baba! Beni de mübarek kıl!” Esav sesini yükseltip ağlamaya başladı.

³⁹ Babası Yitshak cevap vererek ona [şunları] söyledi: “Yeryüzünün yağlı kesimleri hala barmağın olabilir; ve yukarıdan göklerin çiyini [hala elde edebilirsiniz].” ⁴⁰ Ancak kılıcınla yaşayacaksın. Kardeşine hizmet etmek zorunda kalabilirsin; ancak sıkıntıların çoğalmıca, onun boyun-duruğunu kırıp atabileceksin”.

⁴¹ Esav, babasının ona vermiş olduğu **Beraha** sebebiyle Yaakov’a nefret besledi. İçinden “Babam için yas tutulacak günler yakındır” dedi. “O zaman kardeşim Yaakov’u öldüreceğim”.

35. Hileyle – İbranice **BeMirma**. Raşi, Targum’dan yaptığı alıntıyla bu sözcüğü “kur-nazlıkla, bilgelikle” diye açıklamaktadır. Bkz. 34:13.

36. İsmi Yaakov ... arkamdan geliyor – İbranice **Akav** kökü. Buradaki kullanım, “hakkımı elimden almak için arkamdan fırsat kolluyor” anlamında bir deyimdir. Esav burada bir kelime oyunu yapmaktadır. **Yaakov** ismi, “**Akev** – Topuk” kelimesinden gelmektedir; çünkü doğumları sırasında, Yaakov Esav’ın topuğunu tutmuştur (25:26; bkz. o.a.). Fakat bu sözcük bunun dışında, “aldatmak” (Raşi), veya “kandırmak” (Radak) anlamlarında da kullanılabilir. Başka bir deyişle Esav bir anlamda kendi kendine “Yaakov’un, önce Behorluk hakkını, şimdi de berahanı alarak beni kandırmasını sağlayan şey, Yaakov’a **Ruah Akodeş** ile verilen ismi mi acaba?” sorusunu sormaktadır.

Esav’ın, Behorluk hakkını Yaakov’un sinsice almış olduğunu babasına söylemeye cüret etmesi dikkat çekicidir. Esav’ın burada yalan söylediği açıktır. Zira Tora, orada herhangi bir hilenin olduğunu değil, Esav’ın bu hakkı bir değiş-tokuş konusu yaparak küçümsediğini bizzat vurgulamaktadır! (25:34).

Bana da bir beraha ayıramaz mıydın? – “Üstün berahanı bana vermek istemene rağmen, mutlaka kardeşimi berahatsız bırakmak istememişindir. Öyleyse, bari Yaakov için düşündüğün berahayı bana ver” (Sforno).

37. Onunla bağdaştırdım – Ya da “Buğday ve şarabı onun yanına yerleştirdim” (Radak). Ya da “Onu, buğday ve şarapla destekledim” (Targum).

Bu durumda – Sforno. Ya da “Senin için ne yapabileceğimi nereden sorayım” (Raşi); bkz. p. 33 açk.

38. Beni de mübarek kıl – “Benim bu dünyaya, Yaakov’un gölgesinde değil, bağımsız olarak hakim olmamı ve zenginliğe ulaşmamı sağla. Her bir çocuğunu bollukla mübarek kılan bir baba gibi kutsa beni” (Malbim).

Ağlamaya başladı – Esav aslında sadece birkaç damla gözyaşı dökmüştür. Fakat Tanrı’nın sırf bu gözyaşları için Esav’a bahsettiği barış ve sükunetin büyüklüğü inanılmazdır (Midraş – Tanhuma). Öyle ki, bizler de ancak Teşuva yapıp hatalarımız için – Esav’inkilerden daha ağır basacak kadar – gözyaşı döktüğümüzde Esav’ın etkisi altından kurtulabileceğiz (Zoar).

39. Yeryüzünün yağlı kesimleri – Tam çeviriyle “İşte – yerleşim yerin yeryüzünün yağlı kesimlerinden olacak; ve yukarıdan gökyüzünün çiyinden”. Bu beraha, Yaakov’a verilenle çelişki içinde değildir. Çünkü Tanrı’nın bereketi, her ikisine de yetecek kadar boldur. Ayrıca Yaakov’un berahası Avraam’ın mirasçısı olduğu için Erets-Yisrael’de, Esav’inki ise başka topraklarda gerçekleşecektir (Ramban).

Yaakov’a verdiği berahanın (p. 28) aksine, Yitshak Esav’a verdiği berahayı Tanrı’nın sağlayacağını vurgulamamıştır. Zira bu, bereketin doğrudan Tanrı tarafından ve Tanrısal yollarla garanti altına alındığı anlamına gelecektir. Ancak Esav’ın berahası, doğanın normal seyrinin sonucunda gerçekleşecektir (Hirsch).

40. Kılıcınla yaşayacaksın – Bu sözler Esav’ın özgür seçimi elinden alınıp eşkiya ve yağmacı olmaya mahkum edildiği anlamına gelmez. Zira

מב ויגד לרבקה

42

אֶת־דְּבָרַי עָשׂוּ בְנֵה הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לַיעֲקֹב בְּנֵה

הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עָשׂוּ אַחִיר מִתְנַחֵם לָךְ לְהַרְגֶּה:

43 מִג וַעֲתָה בְנֵי שְׁמַע בְּקִלִּי וְקוּם בְּרַחֲלֶךְ אֶל־לְבֹן אָחִי חַרְנָה:

44 מִד וַיִּשְׁבֹּתָ עִמּוֹ יָמִים אֶחָדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֲמַת אַחִיר:

45 מִה עַד־שׁוּב אֶף־אַחִיר מִמֶּךָ וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ

וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיר מִשָּׁם לָמָּה אֲשָׁפֵל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד:

46 מִז וַתֹּאמֶר רַבֵּקָה אֶל־יִצְחָק קִצְתִּי בְחַיִּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת

אִם־לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבָּנוֹת־חַת כְּאֵלֶּה מִבָּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה

לִי חַיִּים:

א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ

2 לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבָּנוֹת כְּנָעַן: ב קוּם לֵךְ פָּדְנָה אֲרָם בֵּיתָהּ

בְּתוּאֵל אָבִי אִמֶּךָ וְקַח־לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבָּנוֹת לְבֹן אָחִי

3 אִמֶּךָ: ג וְאַל שְׂדֵי יִבְרָךְ אֹתְךָ וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֶּךְ וְהָיִיתָ לְקַהֲל

4 עַמִּים: ד וַיִּתֵּן־לָךְ אֶת־בְּרַכַּת אַבְרָהָם לָךְ וּלְזָרְעֶךָ אֹתָךְ

לְרִשְׁתָּךְ אֶת־אֶרֶץ מִגְרִיד אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:

5 שְׁבִיעִי ה וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פָּדְנָה אֲרָם אֶל־לְבֹן

בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אֶתִּי רַבֵּקָה אִם יַעֲקֹב וַעֲשׂוּ:

üzere, Yitshak, Yaakov'a açıkça "Avraam'ın berahasını" bahşetmektedir. Atalar, bireysel olarak faaliyet göstermiş değillerdir; hayattaki kutsal görevleri için mutlaka Anneler'den biri olacak derecede değerli bir eşe ihtiyaçları vardır. Bu durum, Avraam ile Sara'nın ilişkisinde açıkça görülmektedir. Bu nedenle, Avraam, sahip olduğu 'her şeyini' – bunların içinde tüm berahalar da dahil olmak üzere – Yitshak'a vermiş olsa da, bunu ancak Yitshak Rivka'yla evlendikten sonra yapmıştır (25:5; Raşi o.a.). Bu nedenle Yitshak da, Avraam'ın berahalarını ancak şimdi, yani Yaakov kendine uygun bir eş aramaya

giderken verebilmektedir (Rabi Yosef Dov Soloveitchik).

5. Yitshak'ın Yaakov'u belirli bir miktar servetle uğurlaması, mantıklı bir beklentidir. Ancak burada böyle bir detay belirtilmemektedir. Ramban'a göre (25:34, o.a.) Yitshak, büyük bir servetle gitmesi durumunda, Yaakov'un düşmanların hedefi olmasından korkmuştur.

Diğer yandan Midraş, Yitshak'ın aslında Yaakov'la epey armağan yolladığını, fakat yolculuk sırasında Esav'ın oğlu Elifaz'ın Yaakov'u yakalayarak soyduğunu belirtir (bkz. 29:11 açk.).

⁴² Büyük oğlunun planları Rivka'ya anlatıldı. Haber gönderip küçük oğlu Yaakov'u çağırdı ve ona "Bak; ağabeyin Esav seni öldürmeyi planlayarak avınıyor" dedi. ⁴³ "Şimdi oğlum; beni dinle. Kalk ve Haran'a, kardeşim Lavan'a kaç. ⁴⁴ Bir süre onun yanında kal – ta ki kardeşinin öfkesi yatışana kadar. ⁴⁵ Kardeşinin sana duyduğu hiddeti geçtiğinde ve ona yapmış olduğun şeyi unuttuğunda, sana haber gönderip oradan seni alırım. Aynı gün içinde neden ikinizi birden kaybedeyim ki?"

⁴⁶ Rivka Yitshak'a "Hiti kadınlar yüzünden canımdan bezdim" dedi. "Eğer Yaakov da, ülkenin kızlarından, bu Hiti kızları gibi biriyle evlenirse, yaşamamın ne anlamı kalır?"

28

¹ Yitshak Yaakov'u çağırdı; onu mübarek kılıp kendisine talimat verdi. Ona "Kenaan kızlarından biriyle evlenme" dedi. ² "Kalk Padan Aram'a, annenin babası Betuel'in evine git ve daym Lavan'ın kızlarından biriyle evlen. ³ Ve Her-Şeye-Kadir Tanrı seni mübarek kılacak, seni verimli kılıp sayıca çoğaltacaktır. Bir halklar topluluğu haline geleceksin. ⁴ [Tanrı] Sana Avraam'ın Berahasını verecek – hem sana hem de seninle birlikte soyuna. Bu şekilde Tanrı'nın Avraam'a vermiş olduğu ve şu ana kadar yabancı olarak yaşadığın ülkeyi ele geçireceksin".

⁵ Yitshak sonra Yaakov'u uğurladı. [Yaakov,] Aram'lı Betuel'in oğlu (ve Yaakov ile Esav'ın annesi Rivka'nın kardeşi) Lavan'a [ulaşmak üzere] Padan Aram'a doğru yola çıktı.

42. Rivka'ya anlatıldı – Esav'ın niyeti, Rivka'ya Ruah Akodesh yoluyla bildirilmiştir (Raşi).

44. Bir süre – İbranice *Yamim Ahadim*. Tam çeviriyle "birkaç gün"; ancak bu "kisa bir süre" anlamında bir deyiştir. Midraş'a göre, Rivka saflıkla, Esav'ın öfkesinin bir süre sonra dineceğini ummaktadır. Fakat Rivka yanılmaktadır. Zira aksine, "Edom'un ... öfkesi ebediyen parçaladı ve gazabı sonsuza kadar sürdü" (Amos 1:11). Yaakov 20 yıldan fazla sürgünde kalmış ve Rivka onu bir daha hiç görmemiştir.

45. Neden ikinizi birden kaybedeyim – Bu sözler, Rivka'nın bilinçsizce bulunduğu bir kehanettir ve iki kardeşin aynı gün öleceğini belirtmektedir. *Talmud* (Sota 13a), bu kehanetin figüratif olarak gerçekleştiğini belirtir. Zira Esav, Yaakov'un gömülmek üzere Mahpela Mağarası'na getirildiği gün ölmüş ve gömülmüştür. Dolayısıyla ikisi aynı gün ölmemiş ama aynı gün gömülmüşlerdir (bkz. 50:13 açık.).

46. Hiti kadınlar yüzünden – Yani Esav'ın eşleri sebebiyle; bkz. 26:34. Rivka Yitshak'a Yaakov'un hayatının tehlikede olduğunu söylemek istemiş, bu yüzden Yaakov'u gönderme konusundaki kararına gerekçe olarak Hiti kadınların uygunsuz davranışlarını göstermiştir (Raşbam).

28.

1-5. Kenaani bir kadınla evlenmeye karşı uyarı;

Avraam'ın berahası Yaakov'a naklediliyor.

1. Onu mübarek kıldı – Söz konusu beraha, p. 3'teki sözlerden oluşmaktadır (Radak). Daha önce, Yitshak Yaakov'a, kandırılması sonucunda beraha vermişti. Şimdi ise kendi isteğiyle vermektedir.

Evlenme – Bkz. 24:3.

2. Daym – Tam çeviriyle "annenin erkek kardeşi". "Her ne kadar Lavan etrafta dolaşıyorsa da, o evden annen gibi mükemmel bir kadın çıkabilmesine göre, senin de kendine değerli bir eş bulmaman için sebep yok" (Hirsch).

3-4. Yitshak Yaakov'u bütün kalbiyle mübarek kılmakta ve ona Avraam'a özgü berahayı özellikle vermektedir. Bu da, "Yisrael Ulusu"nun, sadece Yaakov'un çocuklarından oluşacağı anlamına gelmektedir. Esav'ın soyu bu konuda saf dışıdır.

Yaakov'un milleti, farklı karakterli ve farklı amaçtaki birçok ayrı kabileyi [halka] bünyesinde barındıracağından; bir "halklar topluluğu" olacaktır. Fakat bu "halkların" hepsi kendilerini bir bütünün parçaları olarak göreceklidir (Hirsch). Ayrıca bkz. 17:5.

4. Yabancı olarak yaşadığın ülke – Bu beraha, öncekiyle (27:28) bağlantılı olarak anlaşılmalıdır. Yitshak, bolluk ve zenginliğe dair diğer berahanın, Tanrı'nın Avraam'a vaad ettiği topraklarda, Esav'a verilenlerin ise başka topraklarda gerçekleşeceğini belirtmektedir (27:39, Ramban o.a.).

Bu bölümün en başından beri ilk kez olmak

וַיֵּרָא עֲשׂוֹ

6

כִּי־בִרְךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פָּדְנָה אֲרָם לְקַחַת־לּוֹ

מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכּוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵן עָלָיו לְאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה

מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃ מִפְּטִיר ז' וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ

וַיֵּלֶךְ פָּדְנָה אֲרָם׃ ח וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָי

יִצְחָק אָבִיו׃ ט וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ אֶל־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקָּח אֶת־מַחֲלָת

בֶּת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אֲבִרָהָם אַחֹת גְּבִיּוֹת עַל־נָשָׁיו לֹן לְאִשָּׁה׃

⁶ Esav, Yitshak'ın, Yaakov'u mübarek kılarak, onu kendisine eş almak üzere Padan Aram'a gönderdiğini ve [bu arada] ona "Kenaan kızlarından biriyle evlenme" diyerek talimat verdiğini gördü. ⁷ Yaakov'un, babasını ve annesini dinleyerek Padan Aram'a gittiğini [görünce,] ⁸ Esav, Kenaan kızlarının, babası Yitshak'ın hoşuna gitmediğini anladı.

⁹ Esav bunun üzerine Yişmael'e gitti ve diğer eşlerine ek olarak, Avraam'ın oğlu Yişmael'in kızı (ve Nevayot'un kızkardeşi) Mahalat'la evlendi.

Yaakov ile Esav'ın annesi – Burada pasuk zaten bildiğimiz bir bilgiyi tekrarlamaktadır. Bunun bir sebebi vardır: Esav da, Yaakov'la aynı soydan geldiği için, anne-babasının ona da Haran'dan bir eş bulmasını tavsiye etmeleri mantıklı olabilirdi. Fakat Avraam'ın gerçek mirasçısı Esav olmadığı için bu şekilde davranmamışlardır. Büyük oğul olmasına karşın Esav'ın pasukta Yaakov'dan sonra verilmesinin sebebi budur (Ramban). Alternatif olarak, Yaakov'u uzaklara gönderen, *her ikisinin* şefkatli annesidir ve aralarında çıkabilecek kanlı bir olayı önleme amacındadır; vur-gunun sebebi budur (*Tir*).

6-9. Esav, Yişmael'in kızıyla evleniyor.

6. Yitshak'ın, Yaakov'a verdiği ikinci berahaya, Avraam'a söz verilmiş olan Erets-Yisrael'i de kattığını gören Esav, bu berahayı kaybetmesini Hiti kadınlarla olan evliliğine bağlamıştır. Bu nedenle, Yitshak'a kendini sevdirmek ve Ülke ile ilgili berahayı yeniden kazanmak umuduyla, Yişmael'in kızıyla evlenmiştir (Raşbam).

9. Diğer eşlerine ek olarak – Bkz. 26:34.

Nevayot'un kızkardeşi – Bkz. 25:13. Bazı otoriteler, Nevayot'a burada yer verilmesini, Yişmael'in birden çok eşe sahip olmasıyla açıklarlar (İbn Ezra). Ayrıca bir açıklamaya göre, Yişmael kızını Esav'a sözlemiş, ama evlilik gerçekleşmeden ölmüştür. Dolayısıyla Mahalat'a

Esav'a veren kişi, ağabeyi Nevayot olduğu için burada onun adı geçmektedir (*Talmud – Megila* 14a; Raşi). Esav ve Yaakov, Yitshak 60 yaşındayken doğmuştu. Yişmael, Yitshak doğduğunda 14, kendi ölümünde ise 137 yaşındaydı. Dolayısıyla Esav Mahalat'ı aldığında, [aynı şekilde Yaakov da babasından berahayı alıp evi terk ettiğinde] 63 yaşındadır. Başka bir deyişle Hiti kadınlarla evliliğinin üzerinden 23 yıl geçmiştir (Raşi).

Bu bölüm, Esav'ın ne kadar bencil bir kişiliğe sahip olduğunu, kendi arzuları dışında başka hiçbir şeyi umursamadığını göstermektedir. 23 yıl boyunca, Kenaani eşlerinden dolayı anne-babasının acı çekmelerine göz yummuş ve durumu ancak şimdi farketmiş gözükmektedir. Fakat onlardan boşanmak yerine, "onlara ek olarak" ve yine uygunsuz bir eş almıştır. Bu davranışıyla, Avraam'ın Evi'ne yönelik hiçbir sempati beslemediğini göstermiştir. Böylece Rivka'nın, Esav'ın gelecekte ulusun liderliğine kesinlikle uygun olmadığı yönündeki düşüncesinde haklı olduğu, tam anlamıyla doğrulanmıştır (Hirsch).

Mahalat – Tora'da bir daha adı geçmemektedir. Bazı otoriteler onun 36:3'te adı geçen Basemat ile aynı kişi olduğunu belirtirler (*Talmud Yerusalmi – Bikurim* 3:3; Josephus Flavius, *Antiquites* 1:18:8).